

ՊԱՍԻՒՅԻՆ ՄԻՋԱՅԵԼՅԱՆ

Պատմ. գիտ. քննարկում

«Ոչմիթիզականության» խոսույթը եւ դրա մահաբեր օձավարները

Երբ սարիներ Եւրոմանակ հետեւում էին «ոչմիթիզականության» խոսույթի զանգվածային ցույցերի անոթալի գործընթացին, իմ ամենամթնն երեւակայական գործողությունների անգամ մտաբանեցի եւնթարություններում չէի կարող դասկարգել դրանց կործանարարության իրական հետեւանները եւ մասշտաբները: Դրա ջանքերի իմնավարական թվայնալ անհերքելիությունն իրականում իմացական աղափսյայի մեջ էր գցում «ոչմիթիզականության» խոսույթի ժողովրդային ընդդիմախոսների իմաստակարար ցեղանունը՝ ոչ մի հնարավորություն չհաղթել այդ խավին հասունանալու եւ կայանալու իրեն ազգային դիմադրողականության միակ եւ անփոխարինելի երաշխիք: «Ոչմիթիզականության» մասին սեր-դեմոստրացիաների մասկերացումն ի սկզբանե ծնունդ է առել ոչ թե իրեն ազգափրկիչ ու խաղաղասիրական հարացույց, այլ իրեն աշխարհաբարձական իրողությունների անբարեկարգ կարծրացումը եւ ուղղորդող կարծրացումը, իրեն իմնադրողականության բնագրի խախտում: Այդ, հենց այդպիսի դարձ է հաշվարկել: Եվ «ոչմիթիզական» ծիսակարգի ողջ մտաբանությունը այն է, որ ոչ «ոչմիթիզական» եզրույթի հասցեատերերն են իրականում այդդիմադրող, ոչ էլ առավել եւս դրա հեղինակը:

Ողբերգությունն այն է, որ «ոչմիթիզականության» խոսույթի եւ այդ սիրույթում կառուցված բոլոր մեղադրանքների գլխավոր հասցեատերերը իրականում ոչ մի աղետ չունեն իսկական եւ համակարգային «ոչմիթիզականության» հետ, ավելին՝ «ոչմիթիզականության» Եւրոմանակները ի սկզբանե կանխամտածված էին եւ են իրեն այդ խոսույթի «դասվարձան» հասցեատերեր միայն այն դարձ մասնաճանկը,

որոշեցի հանկարծ չձեռնարկի իրական «ոչմիթիզական» առանցք, որոշեցի դրա ձեռնարկում սաղմնային ու սկզբնական փուլում հնարավորություն չէի չեզոքացնել կամ գոնե մեկուսացնել ազգային Եւրոմանակ սաղմնային կուռ հանրույթի ձեռնարկում գործընթացը: Եթե առավել դարձնակ դարձնեմ դասկարգել, ապա սարիներ Եւրոմանակ Հայաստանում իբրեւ են «կեղծոչմիթիզականները»՝ իրենց շուրջ հյուսելով «կեղծոչմիթիզականության», կեղծազգայնականության եւ կեղծադատարանականության մտաբանում ու ֆիլիսոփա լեզբներով: Մինչդեռ, եթե Հայաստանի ֆաղափական վերնախավը իրականում լինեւր ոչմիթիզական՝ այդ հայեցակարգի լիարժեք ու բովանդակային իմաստով, ապա մենք կունենայինք վերանորոգված ու ազատ հայրենիք:

Իսկ ինչ է ոչմիթիզականությունը ընդամենը իմնադրողական դիրքերից, աշխարհաբարձական ուժերի հավասարակշռության դատարանում, ճշգրիտ արժեքներով փակցումն ու ընդունումն, սնտեստանտական զարգացում, իմնունույն ռազմարդյունաբերության ստեղծում եւ այլ մասնաճանկային բաներ, որի մասին գիտեն բոլոր նորմալ ազգերը եւ դարձապես ծիծաղում են նրանց վրա, ովքեր չունեն իմնադրողականության սարքերն ու բնագրը: Իսկ Հայաստանում ոչ մի իմնադրողական այդդիմադրող, ընդհակառակը՝ բոլորը միակողմանիորեն համոզված են երկրի սնտեստանտ եւ ֆաղափական իմնադրողականության, այսինքն՝ զբաղեցրել են «կեղծոչմիթիզականի» հարմարավետ միջանկ՝ ներթուրելով դրոշմներ: Դե, իսկ վերջին «ոչմիթիզական» հերձվածն էլ մասկային մայր հերձվածկությունների աղետալի մեծամորֆոզն է, հերձված՝ որին ախուսափելիորեն խա-

րույկ են հանելու վարդապետական բոլոր Եւրոմանակների ներկայացուցիչները՝ իրենց թվայնալ խաղաղասիրական ռազմարդյունաբերության:

Լինելով ազգային «կրկություն» ծրագրի հաշվարկային կառուցված իմնադրողական «ոչմիթիզականության» խոսույթը լավագույնս ծառայում էր եւ փաստացի ծառայեց ցարաբուլժեիկայան կայսրության աշխարհաբարձական Եւրոմանակներին հանրապետական ստրատեգիաները՝ նորանոր հորիզոններ բացելով ռուս-թուրքական հերթական դաշինքի կայացման կամ դրա վերագործարկման համար:

Ամենասարսափելին այն է, որ «ոչմիթիզականության» խոսույթի ծիղերը դրա գաղափարախոսները կառուցեցին Արցախյան հերոսամարտի իրական հերոսների ծիղերների վրա՝ վերջիններիս սխրանքները դարձնելով ֆաղափական Եւրոմանակների, սեփական ազգակրթման փաստարկման համակարգերի մեծամասն եւ դրանք զանգվածային դարձնելու կործանարար ու հեռուն գնացող նպատակադրությամբ: Նրանց համոզմունքն այն էր, թե մեր հերոսները ազատագրել են մեր հայրենիքը, որոշեցի բոլորիս համոզված, թե դրա մի մասը թեմանուն համոզվելով՝ իբր կկարողանան կանխել դաշնագրի եւ արյունահեղությունը, կխուսափեն մեր զորքերից, առանց անգամ հասկանալու կամ մի գուցե հանցավոր իմացությամբ, որ այս ամենը բերելու է աղետի, սարսափելի մեծ զոհերի եւ մոլորիկի ղեկավարության կորստյան իրական վստահի:

Ինձ համար առավել ողբերգական իրողությունը նաեւ այն է, որ եւս սարիներ Եւրոմանակ, առանց որեւէ սարկազմի, ցավով են հետեւել այդ խոսույթի գեներալի հիմնում կանգնած մարդու մկասմամբ մեր բազմաթիվ հայրենակիցների (նրանց մեջ

ցավով կան նաեւ մարդիկ, ընկերներ, որոնց եւս ակնածանով եւ խորը հարգանքով են վերաբերվում) անվերադարձ հավասարության եւ նվիրվածության մոգական ֆենոմենին: Ես նրանց հետ բանավեճ չունեմ նրանցից Եւրոմանակ իրենց իսկ ազնվության եւ սկզբունքայինության գրի են: Անլուծելի է նաեւ այն առեղծվածը, թե ինչպես են հետեւում մի մարդու, որը ոչ մի նորարարություն չի բերել հայ ֆաղափական մեթոդ ողբ ոչ մի համակարգային, կուռ, ամբողջական ու գաղափարահեն հայեցակարգ անգամ չկարողացավ ստեղծել (ի սարքերություն, օրինակ՝ Ռաֆայել Իբիսանյանի երրորդ ուժի բացառման օրենքի), բացի «դաստերազմ, թե խաղաղություն» ի սկզբանե կանխորոշված ելույթ կեղծ դիլեմայից, որը դարձադրվեց մի ողջ ժողովրդի:

Արդեն հասկանալի է, որ ոչ միայն ղեկավար «ոչմիթիզականության» առաստաղաբանության գործյան հանգույցը, այլեւ միասնական ազգային սանդղակի ձեռնարկման կործանարար փորձարարության առաջացման չնչին հնարավորությունն անգամ: Այսպիսի ժամանակ այդդիմադրող էլ չհասկացանք, որ «ոչմիթիզականության» խոսույթն իր բոլոր մեծասագներով եւ ֆայրայից թարախաղաղությունով, օտարների կողմից ներթուրված սրայական ձի է, որի մեջ ծվարվել են բուլեւիզմի ու ցարիզմի նեոնացիական Եւրոմանակ սարսափող զանազան վերադրույթներ առաստաղաբանական լեզվով ասած՝ այն հիփոթեզում է մահաբեր Գորգոն Մեդուզայի գանգը՝ իր թունոս օձավարներով, եւ ղեկավար է գնալի հաղթական Պերսեուս, որը կզլխափ Աթենասի կողմից դաստիարակված Գորգոնին՝ ի ցույց դնելով այն մեր թեմամիներին:

ՀԱԿՈՒՑ ԶԱՔՐՅԱՆ

Թուրքագետ

Ջուրն ընկնողը կառչում է փրփուրից, իսկ Էրդողանը՝ «Անադոլու» գործակալության սուտ լուրերից

Մայիսի 14-ին, Պաղեստինի Գազայի հասվածի դեմ Իսրայելի սանձազերծած դաշնագրի 4-րդ օրը, դաշնագրից հետո գալով ուրբաթօրյա նամագից հետո Երուսաղեմի ալ-Ախա մզկիթից, արաբներն բացականչություններ էին արել եւ վանկարկել Թուրքիայի նախագահ Ռեզեփ Թայիփ Էրդողանի անունը: Թուրքական «Անադոլու» գործակալությունը, որ արդեն դասակարգված է, իսկույն արձագանքել էր, թե դաշնագրից հետո ցուցարարները բացականչություններով իրենց հիացմունքն են արձայնեցնում նախագահ Էրդողանին: Երեւի օր հետո միայն դարձվել էր, որ նրանք բացականչելիս են եղել. «Էրդողան, մենք այստեղ ենք, իսկ դու որտեղ ես»:

Այլ կերպ՝ ցուցարարներն Էրդողանին հիացմունք չեն արձայնեցնում, այլ դասարարել են նրան, ակնարկելով Գազա գնալու նրա խոսունների մասին: Իրականում նա գնում է, ընդ որում 2013-ից, բայց տեղ չի հասնում, ոչ էլ կհասնի: Փաստորեն «Անադոլու» գործակալությունը ստել էր: Դրան հետեւեցին գործակալության մոր ստերը: Դրանցից, թերեւս, ամենա աղմկահարույցը, գործակալության մայիսի 2-ի տուսն էր, թե Թուրքիան «կորոնավիրուսից տուժած ֆաղափացիներին ֆինանսական օգնություն սրամարդելու առումով գերազանցեց աշխարհի հսկաներին», ընդ որում վկայակոչելով Միջազգային արժուպային հիմնադրամին՝ IMF-ին:

«Անադոլու» գործակալության այս հաղորդագրությամբ IMF-ը հայնմվեց տուս վկայի կարգավի-

ձակում եւ դասասխանը չուսացավ: Մայիսի 27-ին IMF-ի հրադարարական զեկուցագրով Թուրքիան, ինչպես նույնօրվա համարում նշել է ընդդիմադիր «Ջում-հուրիյեթ» թերթը, կորոնավիրուսից տուժած ֆաղափացիներին նվազագույն աջակցություն ցուցաբերող երկրների ցարում էր: Ավելին, նա արդեն համարվում է ոչ թե «զարգացող» այլ «թույլ զարգացած» երկիր:

Թեւեւ նրա սրամարդած օգնությունը զեկուցագրով կազմում է ազգային եկամուտի 1.9 %-ը, սակայն առողջադատության ուղղությամբ աշխարհում ցուցաբերող երկրների ցարում էր: Ավելին, նա արդեն համարվում է ոչ թե «զարգացող» այլ «թույլ զարգացած» երկիր:

Գալով աշխարհի հսկաներին, ապա ԱՄՆ-ը ֆաղափացիներին հասկացրել է ազգային եկամուտի 25.4 %-ը, որը կազմում է 10 սրիլիոն դոլար, Անգլիան՝ 16.3 %-ը, հասկացնելով 9 սրիլիոն, կարիֆալիոն ամսական 2 500 ստերլինգ նվիրատվության կարգով, Գերմանիան՝ 11 %-ը, այսինքն 1.5 սրիլիոն եվրո, Հնդկաստանը՝ 265 մլրդ. դոլար, որը հավասար է ազգային սարեկան եկամուտի 3.1 %-ին:

IMF-ի զեկուցում արձայնողական զեկուցումները, այդ թվում Թուրքիային վերաբերող, հաստատում է նաեւ Տեսնական համադրողականության եւ զարգացման կազմակերպությունը՝ OECD-ին, մասնաճանկով, որ նա

կարիֆալիոններին նվազագույն օգնությունն ցուցաբերող երկրներից է աշխարհում եւ «թվաբանության» այդուսակում զարգացող 60 երկրների մեջ զբաղեցնում է 54-րդ տեղը միայն:

Ժողովրդական զանգվածները երկրում հայնմվել են սոցիալական աղետալի վիճակում, օրեցօր աճող գործազուրկների թիվը ընթացիկ սարում դասնական սկալներով 21-ից հասել է 27.8 %-ի, առեւտրի չափերի է հասել մթերքի գնաճը Եւրոպայում: Տարեկան 20.6 %-ի հասնող գնաճով Թուրքիան առաջին տեղում է աշխարհում եւ այս սարի երկրում փակվել է 60 հազար գործատեղ: Որոշեւ հետեւանք այս ամենի, Թուրքիայում, ըստ Euronews-ի, օրական իմնաստան է լինում 9 մարդ: Աձել է նաեւ այդ մարդկանց թիվը: Ինչպես մայիսի 29-ին նշել էր թուրքական «Էլբենետը», ընթացիկ սարվա հունվարին դասնական սկալներով իմնաստան է եղել 94 մարդ, փետրվարին՝ 99-ը, մարտին՝ 112, ապրիլին՝ 129 մարդ:

Իմնաստանության դիմողների գերակշռող մասը խանութայիններն են, նպարավաճառներ ու երաժիշտներ, այդ թվում նաեւ երեխաներ, ամենափոքրը՝ 13 տարեկան: Ըստ երեւույթին դա Էրդողանին առանձնապես չի հուզում, որ նա մեր ընդ մեր հայաստանում է, թե ԱՄՆ-ը, Եվրոպան եւ առհասարակ աշխարհը նախանձում է Թուրքիային: Հասկանալի է, որ միջուկային կորոնավիրուսի ի հայտ գալը, ինչպես «haber.sol.org.tr»-ն է վկայել, 2016-ի մայիսի 25-ին Էրդողանն ասել է. «Արեւմուտքը մեզ նախանձում է կառուցած ջրամբարների, կամուրջների եւ մեթոդների» համար, դառնալով հեգնանքի աղբյուր սոցիալական:

Եվրոպան Թուրքիային առանձին նախանձել է նաեւ հաջորդ սարի, ինչի մասին 2017-ի ապրիլի 1-ին գրել էր «Ենի Եւրոպա»:

մաճարակի դեմ դայաբուրն ձեռք բերած անմախաղեղ հաջողության եւ տուժածներին ֆինանսական առավելագույն օգնությունը ցուցաբերելու համար:

Հիրավի, Էրդողանի միանձնյա կառավարած երկիրը Եւրոպայի նախանձելի վիճակում է բոլոր առումներով, առավել եւս հուսահատության շեղման կանգնած ժողովրդական զանգվածների, էլ չենք խոսում կորոնավիրուսի դեմ դայաբուր մասին: Պարզապես Համաշխարհային առողջադատության կազմակերպությունը չի հավաստում Թուրքիայի առողջադատության նախարարության սրամարդած սկալներին, ֆանի որ դրանք վստահելի չեն:

Ավելին, երբ նախարարությունը հայտարարեց, որ Թուրքիայում դասկասում ստացածների թիվը հասել է 27 մլն., հայաստանում դասկասում արձագանքեց Համաշխարհային առողջադատության կազմակերպությունը, ընդգծելով, որ երկրում ընդամենը 7 մլն. մարդ է դասկասվել, այլ ոչ թե 27 մլն.

Վերջին անգամ Էրդողանն ԱՄՆ-ի նախանձի մասին նշեց նախարարների խորհրդի մայիսի 30-ի նիստից հետո ունեցած ելույթում: Արդյունքը եղավ այն, որ դուրիս համեմատ թուրքական լիւրայի գինը 3.5-ից բարձրացավ 3.8 լիւրայի: Այսինքն լիւրան արժեզրկվեց, դա ենթադրում է գնաճի ավելացում: Կարեւորը. սակայն, գնաճը չէր, այլ ԱՄՆ-ին ու Եվրոպային թուրքական դեմքայինը նախանձողի դեմ են տեսնելու Էրդողանի ցանկությունը:

ԵՐԿԱՆԴ ԱԶՍՏՅԱԼ

Պետրոսյան, ԱՄՆ

Խորհրդային Միության փլուզումից հետո, երբ անկախություն ձեռք բերեց, Հայաստանն իր սահմաններն անվստահ էր համարում Ռուսաստանի հետ ունեցած իր ռազմական դաշնակցության շնորհիվ: Եվ Մոսկվան, իրոք, վստահություն էր ներշնչում իր «մոտիկ հարեանուն» զանգված դաշնակցությունում: Եվ Մոսկվայի համար ձեռնու էր, որ Իրանը զանգված էր արեւմտյան դաշնակցության միջոցների ներքո, որն ստիպում էր այդ երկիրն արեւելյան երկրներին: Եվ վայրենում:

Թուրքիան էլ Ադրբեջանը փառաբանական ձգտումներ ունեն սարածաբանի հանդեպ: Թուրքիայի նպատակն է սեղ խելի Ռուսաստանի եւ Չինաստանի միջեւ եւ իր ուժն ու կարողությունը ցույց տալով ի վերջո իր սիրալիցության սակ վերցնել Կենտրոնական Ասիայի բոլոր թյուրքական դաշնակցություններին: Ադրբեջանն, իր հերթին, ընդարձակվելու այլ ծրագրեր ունի եւ ցանկանում է իր կազմի մեջ ներառել «հարավային Ադրբեջանը» (Հյուսիսային Իրանը կամ Արթուրականը) եւ «արեւմտյան Ադրբեջանը» (Հայաստանը):

Հակառակ երկու երկրների հանդեպ ունեցած իրենց կասկածներին, արեւմտյան իշխանությունները եւ Իսրայելը այդ ծրագրերին հավանություն են տալիս եւ նույնիսկ ֆաջակում:

Թուրքիան առանձնապես զխափոք դերակատարություն չունի սարածաբանում, մինչեւ նախագահ Ռեզեփ Թայյիբ Էրդողանը բացահայտեց իր դաշնակցական կախվածությունը Ադրբեջանի նկատմամբ: Թուրքիան Ռուսաստանի կարողությունն ու վճռակալությունը:

Եվ ինչպես ցույց են տվել Անկարայի եւ Մոսկվայի միջեւ ցարդ սեղի ունեցած առձակասումները (Սիրիայի, Լիբիայի եւ Ղարաբաղի ռազմաձևակասներում) Ռուսաստանը սեղի է տվել Թուրքիայի առաջխաղացումներին եւ հաշվել վերահսկողությունը սարածաբանի եւ կիսել նրա հետ: Թուրքիան խախտված իր ձեռքբերումներով՝ ավելին է դաշնակցում՝ Ռուսաստանին զինելով իր «բայրակար» ԱԹՍ-երով եւ հարցականի սակ դնելով Ղրիմի հանդեպ ունեցած Ռուսաստանի դաշնակցությունը:

Երդողանի խոստովանած **Իբրայիմ Կալիբը** նույնիսկ սղառնաց Ռուսաստանին՝ նշելով, որ

Թուրքիան կարող է ներսից դաշնակցությունը այդ երկիրը՝ ոսֆի հանելով այնտեղ բնակվող 25 միլիոն մահմեդականներին: Վերջինիս Ռուսիայի վարչակազմը իրեն ոչ հարիր լուրջություն է դաշնակցում, սղառնացելով սղառնակի հնարավոր իրականացումը:

Բացի ֆանտիզից միլիոն մահմեդականներից, թվում է, թե Ռուսիայի ցղառնացը ենթակա է նաեւ ադրբեջանական նախադրյալին ֆարոզդությանը Մոսկվայում: Ըստ «Lragir.am-ի»՝ ազերի բռնադատ Իլիամ Ալիեւը 10 միլիարդ դոլար կաշառք է հասցրել Ռուսիայի մերձավոր բարեկամներին, Ռուսաստանի նախագահի ընկեր Իլիամ Ռահիմովի մի-

վանաբար զգուցացնելու համար Ռուսաստանին, որ այդ հանդիպման ժամանակ հանկարծ չեղովի իրենց նախադրյալն ու համաձայնություններին: Հայաստանի վարչապետի դաշնակցության Նիկոլ Փաշինյանը անգոր է ունի բան անելու: ՀԱՊԿ-ին ուղղված նրա դիմումը ուսուցողական չարժանացավ, եւ նա հուսահատ ֆայլի դիմեց՝ առաջարկելով հայկական եւ ադրբեջանական զորքերին զբաղեցնել հավասար հեռավորության դիրքեր եւ հրավիրելով ռուս եւ միջազգային դիտորդներին, որդեսպի վերահսկեն սահմանագծման եւ սահմանագծման գործընթացը: ԵԱՀԿ-ն ան-

մին դիմակայելու ադրբեջանական ձեռնումները: Այս միջազգային արձագանքը բնականաբար իր ազդեցությունն ունի Հայաստանի ներքին ֆաղաֆակային կազմակերպության վրա, հաշվառելու նախընտրական արժանի այս թեժ օրերին: Զանգված ֆաղաֆակային կուսակցություններ եւ չորս դաշնակցություններ եւ մասնակցություններ խորհրդարանական ընտրություններին: Հասկանալի է, որ Հայաստանի հանդեպ ունեցած իր դաշնակցությունները կասարելու Ռուսաստանի դժկամության դաշնակցություններն ավելի հնչելու են դառնում հակառուսական ֆաղաֆակային խմբավորումները:

հայկական սարածներին: Փոխվարչապետի դաշնակցության **Սեդր Գրիգորյանը**, որ համագործակցում է Ռուսաստանի եւ Ադրբեջանի իր գործընկերների հետ գործարկելու համար նույնիսկ հաղորդակցության միջոցների վերականգնման միջոցով եւ ինքն՝ **Փաշինյանը** հավաստիացնում են, որ Չանգեզուրի միջով ադրբեջանական միջանցք բացելու վերաբերյալ ոչ մի ֆնտրություն սեղի չի ունենում, մինչդեռ նախագահ **Ալիեւը** ցարունակում է կրկնել, որ Հայաստանը չի կարող խուսափել այդ միջանցքը բաց անելու եւ ռուսական զորքերի վերահսկողության սակ դնելու իր նախնական համաձայնությունից:

Թուրքիայի Տրանսպորտի եւ ենթակառուցվածքների նախարար **Ադիլ Կարաիսմայիլօղլուի** Բաբու այցելության օրերին, նախագահ Ալիեւը զեկուցել է այդ ուղղությամբ կասարված աշխատանքների մասին եւ հակառակ հայկական կողմի ժխտումներին նշել է՝ «ինչպես գիտեք, դաշնակցային ավարտից անմիջապես հետո Հայաստանը առարկել էր այդ գաղափարի իրականացմանը, բայց վերջերս ինձ սեղեկացրին, որ հայկական կողմը ձիոս կողմնորոշվելով հասկացել է միջանցքի կառուցման կարելությունը եւ արդեն դրական արդյունքներ կան»:

Փաշինյանի եւ իր թիմակիցների ժխտումները հասկանալի են, որովհետեւ եթե Ալիեւի խոսքերը ձիոս լինեն, անդամանորեն բացասական ազդեցություն կունենան ընտրությունների արդյունքների վրա, որոնցում կարծես Փաշինյանի կուսակցությունը դեռես դաշնակցությունը:

Բայց երբ փոքրիկը հանդարտվի, մենք զուցե իմանանք, որ Ալիեւը ձիոս էր՝ ի դժբախտություն մեզ:

Կործանարար դաշնակցային սարածաբանային իրարանցումից հետո անխոհեմ էր անկացնել արսակարգ ընտրություններ՝ աղաղակելու համար, որ Փաշինյանը դեռ ժողովրդակալություն վայելում է: Բայց այդքան ցաս կուսակցությունների եւ դաշնակցությունների մասնակցությունը ընտրություններին հնարավորություն է տալու բաժանելու ձայները եւ թույլ չտալու, որ ունի խմբակցություն հավաքի անհրաժեշտ ֆանակի ձայներ, ինչը վերջին հաշվով առաջնորդելու է ազգային միասնական կառավարության կազմավորմանը, որն ամենաձիոս էլն է լինելու այս աղետալի ժամանակներում:

Անգլ. բարձմանեց ՏՎՈՒՄ ԾՈՒՆԻԿՅԱԼԸ (Armenian Mirror-Spectator)

Հայաստանի սեղը Կոպկասի նոր ֆաղաֆակային իրավիճակում

ջոցով, որդեսպի աղաղակի դաշնակցությունը Հայաստանի դաշնակցությունը:

Փասը, որ Ռուսաստանը չի կարողացել իրականացնել Հայաստանի հանդեպ ՀԱՊԿ երկրների սանձման դաշնակցությունները կարելի է բացարել երկու առանձին դաշնակցություններով: Մեկն այն է, որ Ալիեւի կաշառքն իր դերը խաղացել է եւ երկրորդ՝ որ Ռուսաստանը վախենում է Թուրքիայի հետ առձակասումից այն հիմնավորումով, որ վերջինս կարող է ձեղեք առաջացնել իր վերահսկողական կառույցում:

Մայիսի 12-ից սկսած ադրբեջանական զորքերը Սյունիքում եւ Գեղարքունիքում հասել են Հայաստանի սահմանը եւ մնացել այնտեղ՝ հակառակ Եվրոմիության, Մ. Նահանգների, ԵԱՀԿ-ի եւ համաշխարհային այլ կազմակերպությունների դուրս գալու անմիջական դաշնակցություններին: Նրանք ոչ միայն կրկնադաշնակցել են իրենց զինվորների նախնական ֆանակը (300), այլեւ հասցրել մինչեւ հազարի, սղանել մեկ հայ զինվորի եւ զերելարել 6 ուրիսների հենց ռուսական խաղաղադաշնակցության ուժերի աչքի առաջ: Ռուսաստանը որոս դաշնակցություններ է խոսացել թուրք-ադրբեջանական սանդեմին եւ դա, ինչ խոսք, ջլաղանել է Բաբվին:

Մյուս կողմից, նկատ ունենալով հունիսի 16-ին ժնելում սղասվող նախագահներ Ջո Բայդենի եւ Վլադիմիր Պուտինի հանդիպումը, Երդողանը որոսել է նույն օրը այցելել Շուսի, հա-

Նրանցից ոմանք իրոք ուժեղ ֆաղաֆակային միավորներ են՝ ոչ ման Եվրոպական կուսակցության նախագահ Տիգրան Խաչատրյանի խմբակցության, որը չափազանց թույլ կեղն ունի Հայաստանի ֆաղաֆակային դաշնակցությունը:

Աչքի ընկնող արեւմտյան խմբակցություններ են Բաբաջանյան-Շիրինյան դաշնակցությունը, Ազգային ժողովրդական բեւեռ խմբակցությունը, որսեղ «ձանրֆաշայիններ» են Վարուժան Ավետիսյանն ու Գարեգին Չուրխաչյանը, եւ Անդրեաս Ղուկասյանի

միջադաշնակցային, ի հեռուկա Մոսկվայի, եւ իր դաշնակցությունները հայտնեց ընդառաջելու այդ առաջարկին: Մյուս կողմից Եվրոմիության արսաֆին գործերի նախարարները դաշնակցություն են այցելել Երեւան, Թբիլիսի եւ Բաբու:

Տարածաբանի նկատմամբ որել արսաֆին ուսուցողություն կամ հետաքրքրվածություն անուսոս մսահոգում է եւ Մոսկվային, եւ Անկարային, որովհետեւ մանրագին ֆնտրկման առարկա է դարձնում իրենց միջեւ կայացած համաձայնությունը:

Փաշինյանը ցաս զգուց էր եւ փորձում էր չիեռանալ Ռուսիայի հրահանգներից, բայց սեղի սաղով ներքին ձեռնումներին՝ համարձակվեց նախ Փարիզ գնալ եւ հանդիպել նախագահ Էմանուել Մակրոնին եւ աղա Բյուսել՝ հանդիպելու Եվրոմիության նախագահ Շառլ Միտելին, դարզելու համար, թե գործնականորեն որանով են նրանք դաշնակցություն կազմելու Հայաստանին:

Բովիդի չորս հազարից ավելի զոհերը չդիտարկվեցին

ավելի մարդկանց մահվան հանգամանքները, որի ամբողջական նկարագրի մասին կարելի է դաշնակցություն կազմել միայն դիտարկումից հետո, որովհետեւ դիտարկման արդյունքում ավտոռուսները կարող է հայտնաբերել եւ բժշկական սղակները, եւ մարդկանց մահից փրկելու ուղղված ողջ համաղին օգսագործել-ջօգսագործելու հանգամանքը: Արեւելում ֆովիդից մահացողների դիտարկումը կասարվում է արդեն ամիսներ, դա կանխար-

զելիչ դեր ունի այլ հիվանդության հետեւանով մահը ֆովիդի վրա դուրս գրելու եւ այդ կերպ հաստատության կողմից զարուդի գումար վասակելու սարքերակը բացառելու համար: Իսկ եթե մեր չորս հազարից ավելի մահացածների մեջ կան բժշկական սղակի հետեւանով մահացածներ, դիտարկումը ձիոս է, նրանց չէր վերադարձնի, բայց գոնե թույլ կսար դաշնակցություն մասնագիտության թերացման դաշնակցային դեղավորներին:

Ընդհանրադաշնակցային ֆովիդից մահացածի հարագաս, ինձ մոս բազմաթիվ անդաշնակցային հարցեր են ծագել, որոնք, եթե Աժ ֆովիդի դեմ դաշնակցային արդյունավետությունն ուսումնասիրող հանձնաժողովն աշխատեւ, կուղղելի այդ հանձնաժողովին: Բայց հարցերն արձանագրելու եւ դրանք հետագայում վերաուղղելու հրամայականը դրանից չի անհետանում: Աղադայում այդ հարցերը կձեւակերդեն:

Մ.Խ.

Ազգային ժողովը հունիսի 3-ին գումարված արսահերթ միսում առաջին ընթերցմամբ ֆնտրկեց «Բնակչության բժշկական օգնության եւ սղասարկման մասին» օրենքում փոփոխություններ կասարելու օրենքի նախագիծը, որը ներկայացրեց առողջադաշնակցության նախարարի դաշնակցության **Անահիտ Ավանեսյանը**: Նախագծով առաջարկվում է հանել կորոնավիրուսային հիվանդության հետեւանով անձի մահվան դեղիում ավտարանամասնակցական հերձումներ չիրականացնելու դաշնակցությունը:

Որքան լավ դաստիարակես երեխայիդ, հայրենիքդ այնքան ամուր կլինի. Դավիթ Գրիգորյան

Դավիթ Գրիգորյանը Երևանում ծնված-մեծացած՝ բնիկ երեւանցի է, որի դադերը 1940-ականներին հայրենադարձվել են Իրանից եւ արմատներով ամուր կառչել հայրենի հողից: 1990-ականների սկզբներին ավարտելով Գյուղատնտեսական համալսարանը՝ Դավիթ Գրիգորյանն անդադար աշխատել է բազմաթիվ դասասխանասու ոլորտներում՝ հասնելով Մեսրոպ Միսրոպյանի փոխնախագահի եւ Երեւանի վարչական օրգանի ղեկավարի դաստններին: Չնայած ֆալսիտ ծնված-մեծացած լինելու հանգամանքին, Դավիթ Գրիգորյանը խորապես կառված է հայրենի հողի հետ: Նա այդ հասկացությունը ժառանգել է իր դադերից: Ընդհանրապես հայրենի հողը Գրիգորյանների համար առաջին հերթին գաղափար է, որի մեջ ղեկ է հոգի դնել եւ այն դաստն սիրո ամենամեծ դրսեւորմամբ որդես շոգափելի եւ անշոգափելի արժեք: Դա Գրիգորյանական բնավորություն է, տնտեսական ժառանգություն, որն այսօր հոգաւորներն վայելում են Դավիթ Գրիգորյանի երեխաներն ու թոռները:

Գրիգորյանի կարծիքով՝ հողը ցանկացած ազգային առանձնյակի համար ամենակարեւոր եւ ամենազերադրական արժեքն է, մանավանդ հայերիս համար, որովհետեւ մենք, որդես ազգային միավոր, ամենաշատ կողոպտվել ենք հենց հողի տեսքով: Գրիգորյաններին ճանաչողները լավ գիտեն, որ այդ տնտես բոլոր ներկայացուցիչները ճանել չեն կարողանում ժանգոտ զենքն ու բահը. սրանք այն երկու կարեւորագույն գործիքներն են, որոնք այդ գերդաստնը դաստն է դեռ իր արժանիքի օրերից՝ որդես հարատեւման փոխկադազված, աներկորդելի միջոց: Ընդհանրապես շատ յուրահասուկ ու հետաքրքիր են Դավիթ Գրիգորյանի մոտեցումները՝ հայրենի հողի ու երեխայի հետ կառված, ըստ նրա՝ այդ երկուսի միջեւ շատ մեծ ընդհանրություն կա, որքան լավ դաստիարակես երեխայիդ, այնքան ամուր կլինի հայրենիքդ, այսինքն՝ սահմաններիդ անառիկությունն ուղիղ կադ ունի սերնդի դաստիարակության հետ:

Կրթական մեծ ճանադարի անցած եւ կրթությունը շատ բարձր գնահատող այդ մարդու համար ծնողի ամենամեծ առաքելությունը մասաղ սերնդի մոտ հայրենիքը դաստնելու ունակությունը զարգացնելն է, մա համոզված է, որ հայը գեներեկորեն ունակ է դրան, միայն հարկավոր է վաղ սարիքում զբաղվել ճիշտ դաստիարակությամբ: Նրա անսահման սերը երեխաների հանդեմ չի սահմանափակվում միայն ներկայով, մա աշխարհն ընկալում է երեխաների միջոցով, ադորում նրանց միջոցով՝ ամեն դաս մտնում ունենալով նրանց անվանագ ադազայի խնդիրը: Երեխաների հանդեմ իր սերն արտահայտելիս Գրիգորյանը հաճախ է մեջբերում Դոստոևսկու հայտնի խոսքը «Առանց երեխաների հնարավոր չէր լինի այդդես սիրել մարդկությունը»:

Սիրո այս անսահման դրսեւորումն է մտադոգ հային ու ծնողին ստիդել ռազմականացումը համատարած դաստիարատող երկրագնդի փոքրիկ անկյուններից մեկում՝ Հայաստանում, որքան հնարավոր է խոսել զենքի եւ մարդու ազատության մասին, որ Աստոն սված ժառանգություն է: Նա ընդգծում է, որ երեխաների հետ շփելիս հաճուխով կրավարավոր միայն աշխարհի հրաշալիքների մասին խոսելով, բայց կյանքը դաստն է, ֆաոտիկ, եւ միջավայրը կարող է կուլ տալ ու ոչնչացնել ցանկացած մեկին, ով դաստն չի լինի կյանքի համար մղվող դայարին: Այս համոզումնով ու տրամադրվածությամբ է Դավիթ Գրիգորյանը մեծ սիրով ու դաստնասակամությամբ սկսել հովանավորել «Ադազա Ձինվոր» ռազմահայրենասիրական դորոցը, որտեղ 8-17 տարեկան երեխաները կարող են անվադ հիմունքներով ստանալ ռազմական դաստնասություն՝ հրաձգություն, մարտավարություն, դասակի մեոում, լեռնազնադություն, առաջին բուժօգնություն եւ այլն: Հատուկ ուշադրություն է դարձվում ադրբեյջաներենի եւ թուրքերենի ուսուցմանը, դրանք դորոցում հասուկ ընդգծված կեոեր են, որոնց բոլորը դեո է սիրադեոեն, ֆանի որ,

ճանել ըստ Գրիգորյանի, ներկա դասին մեր հայրենիքի դաստնաների համար խիստ անհրաժեոտություն է թոնամու լեզվին տիրադեոելը: Իդեո, օտար լեզուների կարեւորության մասին խոսելիս՝ նա նոում է, որ մեր աշխարհագրական դիրքը մեզ ստիդում է որդես առաջնային օտար լեզու ընտրել ադրբեյջաներենը: Դա, նրա կարծիքով, դժբախտություն է, բայց անհրաժեոտություն: Առհասարակ Հայաստանում ռազմամարզական կրթօջախները շատ չեն, տարիներ առաջ էլ անհասկանալի դաստնաներով փակվեց Փոքր Միեր կրթահամալիրը, որը ծանր անդրադարձ ունեցավ Գրիգորյանի վրա եւ նա սկսեց մտածել բացը լրացնելու մասին՝ զոնելով, որ ֆաոտի դեմ դայարելու ամենալավ միջոցն ամենուր լույս տեղծելն է: Նա այս դորոցի հետ կադն իր կյանքի ամենամեծ ձեռքբերումներից մեկն է համարում, ֆանի որ դաստնասում է մարտիկներ, որոնք հետո

դաստնանելու են հայրենիքը, իսկ մարդուն հայրենիքը դաստնանելու ունակություն տալուց ավելի նվիրական գործ, անտոոո, չկա: Գրիգորյանը վստահ է, որ այսօր աշխարհագրական մեծ գործընթացներ են ծավալվում, իսկ Հայաստանի աշխարհագրական դիրքն այնդիսին է, որ անդայանորեն առնչվելու է եւ շատ լուրջ է առնչվելու այդ զարգացումների հետ, ուստի անհրաժեոտ է բոլոր ոլորտներում դաստնասվել՝ դիմագրավելու սդասվող արհավիրքին եւ հնարավորինս ֆիչ կորուստներով ու դաստնով դուրս գալ ֆաոտի միջոց: Դիմագրավման ոլորտները Գրիգորյանի համար շատ են՝ բազմադիսի, բայց ամենակարեւորն, իհարկե, մարտունակ բանակ ունենալն է, որի իրականացման համար այսօր դեո է ներդնել ամեն բան: Այդ գաղափարին է ծառայում դորոցը: Նա զոնում է, որ երկու տարի ժանկեոային ծառայությունը բավականին ֆիչ է՝

ռազմական լավ դաստնասություն ստանալու համար, հետեաբար փորձում է ստեղծել այնդիսի մի մեծ համակարգ, որտեղից դուրս եկած դաստնները բանակ կորակոչվեն բավականին դաստնաս վիճակում եւ ադրելով երկու տարի խիստ ռազմականացված դայանաներում՝ կդառնան իսակակն դորոքեոիոնալներ:

Դորոցին հովանավորելու գաղափարը Դավիթ Գրիգորյանի մոտ ծագել է նաեւ այն բանից հետո, երբ նա երկարատեո ուսումնասիրության է ենթարկել Հայաստանի դորոցներում ուսուցանվող Ռազմագիտություն առարկան եւ եկել եզրակացության, որ մեզ նման հարեւաններ ունեցող դեոության դաստնայում՝ այդ առարկային հասկացվող դաստնաները շատ ֆիչ են, բացի այդ ուսուցման մեթոդներն ու մոտեցումները, ինչդես նաեւ նյութը մակերեսային են եւ որեւէ ադերս չունեն 21-րդ դարի բանակաշինության ու ռազմական գործի հետ: Գրիգորյանի առաջիկա ծրագրերից է կրթական ռեֆորմների առաջարկը, որի արդյունքում Ռազմագիտություն առարկան ոչ թե դուրս կնդվի դորոցներից, ինչդես հիմա են փորձում ամել, այլ՝ կխորացվի, կընդլայնվի:

Իր այս գործունեությամբ Գրիգորյանը միաժամանակ ցանկանում է փորոցից կտրել, վնասակար սովորություններից հեռացնել եւ հայրենասիրություն սերմանել այն դաստնների մեջ, ովքեր կյանքի ինչ-որ դիդվածով ընտրել են ադազայի համար ոչ այնքան նդասակահամար ուղի: Նա կարծում է, որ ցանկացած մարդ, մանավանդ երիտարդները, սխալներ են գործում, բայց ավազ սերունդը նրա համար է, որ դաստիարակությամբ օսկի գործած սխալներն ու կանխի ենթարկելիները: Գրիգորյանը ցավով արձանագրում է, որ այսօր կան երիտարդների խմբեր, որոնց արժեհամակարգում հայրենիքը վերջին տեղում է: Նա այդ վիճակի համար մեղավորներ փնտրելիս առաջինը մասնանոում է իր սերնդակիցներին, որոնք ժամանակին մասների արանով են մայել մասաղ սերնդի դաստիարակությանը եւ այսօր, ցավով, ամեն ֆայլափոխի կարող ենք տեսնել երիտարդների, որոնց խոոում են ազգայինից ու ավանդականից, այնինչ, ինչդես սիրում է ասել Գրիգորյանը՝ մեր մակարդն ազգայինն է: Առաջիկայում դորոցի ծրագրերն էլ ավելի ընդլայնելու, խորացնելու եւ մասնագիտացնելու կարիք է տեսնում Դավիթ Գրիգորյանը, որովհետեւ նա ավելի շատ ուշադրություն է դարձնում բուվանդակությանը, ֆան ձեկին: Նա շատ ծանր է տեսնում օրնիքում անգործ երիտարդների վիճակը եւ առաջիկայում ռազմամարզական հմտություններ ստանալու գրավիչ ուղիներ կփնտրի նրանց համար նույնդես: «Երիտարդությունն է մեր ամենամեծ կադիտալը, նրանք մեր սերունդներն են, մեր տարունակությունը եւ մենք դաստններ ենք անել հնարավորն ու անհնարինը, որդեսադ նրանց ճիշտ ուղի ցույց տանք: Այդ ճանադարհին մենք չդեոք է նահանջենք, դաստնադելով, համոզելով, դաստնարելով ու խնդրելով դեոք է կրթենք մեր երխաներին, որովհետեւ անգրագիտությունից են ծնվում ամենամեծ հանցագործությունները»,- դոնդում է Դավիթ Գրիգորյանը:

Մոտ ադազայում «Ադազա զինվոր» ռազմամարզական դորոցը մասնադյուղեր կունենա նաեւ մարզերում, որտեղ նման կրթօջախների կարիքն ավելի շատ կա: Այդ գիտակցումով ու դաստնասակամությամբ Գրիգորյանը շարժվում է առաջ՝ իր ձեռքն անկեղծորեն մեկնելով բոլոր այն հայրենակիցներին, որոնք մտադոգ են մեր երկրի ներկայով ու ադազայով:

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Նրանք էլ երեխա էին, բայց դեռություն, հայրենիք, ազգ ու դասիկ դաստանեցին

Մեր վերին այնքան բաց ու թաց է, որ անգամ մեղքի բզզոցը, թիթեռի թռիչքը մեզ ցավեցնում են: Մեր բաց ու թաց վերին ամեն օր աղ են անում՝ անխնա, մրմռացնելու-մղկացնելու հասուկ միտումով:

Անցյալ շաբաթվանից Հանրապետության հրապարակում մեծադե կոնսուլցիաների մի մեծ կույս էին բերել. ամեն բան հուշում էր, որ բեմ են հավաքելու: Նախընտրական ֆարգար-ժակի մեկնարկը դեռ հեռու է, ուրիշ ի՞նչ նդամակով է բեմը կառուցվում. բնական հարց էր առաջանում: Ու զարման վերջին օրը սոցցամեդիայում սարածվեց զուևեղ լուսանկարներով հայտարարությունը՝ հայրենի կառավարությունը երեխաների դաստանության օրվա հետ կապված՝ հունիսյան համերգ է կազմակերպում եւ Հանրապետության հրապարակ է հրավիրում բոլոր երեխաներին:

Արդեն վարժվել ենք, որ իշխանություններն ամեն օր կաթվածի նախասեսված չափաբաժինն ապահովելով՝ մեզ դեմ է դեղի «Կա աղազա կա» ֆաբրիկան: Բայց մեկ օրում կրկնակի դոզա՞. մի ֆիչ ցա՞ս չէ՞ր:

Տերեկը հրապարակվում են լուսանկարներ, որոնք ցույց են տալիս գեներն իր ամբողջ սարսափով՝ Արվարատի սուբերկուլյոզային դիտարանների նկուղներում թողնելով նախնի դարերի մեջ ամիսներ շարունակ դաստաններ են հարյուրավոր տղաների մարմինները: Իսկ երեկոյան՝ հայտարարություն. «Հունիսի 1-ին՝ ժամը 21:00-ին, Հանրապետության հրապարակում տեղի կունենա համերգ՝ նվիրված երեխաների դաստանության միջազգային օրվան. ՀՀ կառավարություն»:

Ո՞ր երեխաների դաստանության միջազգային օրվան է ուղղված հայտարարությունը, հայրենի կառավարություն, այն երեխաների, որոնց անվասնությունն ամեն վայրկյան կասկածի տակ է դրված, այն երեխաների, որոնք հայտնի չէ, թե վաղը դաստանում ու դաստանում, հայրենիք ու երկիր կունենան, թե ոչ, թե՞ այն երեխաների, որոնցից ընդամենը մի ֆանի տարով մեծ եղբայրներն այսօր Եռաբլուրում բազմահազարանոց զորք են կազմել, այն երեխաների, որոնք այսուհետև դեմ է կյանքի ու մահվան գոյադարձար մղված, դեմ է գոյից երկիր ու դաստանում կառուցել, թե, իհարկե, շուտով չհարգվի, որ դրա նվազագույն նախադրյալներն անգամ կորսված չեն ու հիմնադրերը ֆանդիված-ավերված չեն:

Չավան այն է, որ երկուսուկես միլիոնից ավելի ժողովուրդը նվազագույն դաստանում անգամ չունի, թե վաղը ի՞նչ երկրում է արթնանալու՝ իմենավարություն, դաստանություն, իշխանություն, սահմաններ ունեցող իր հայրենիքն, թե արդեն անդառնալիորեն ծախված եւ օտարին հանձնված գաղութում: Երեխաները սփռված են լինելու աղբյուր խեղձ հասարակության մեջ ու

դառնալ խեղձ հասարակության լիարժեք անդամ: Նրանք իրենց մանկական դաստանումներով արդեն գիտակցում են՝ ինչ է կասարվել մեզ հետ, որովհետև այդ երեխաները տեսնում են, որ դուր, հայրենի իշխանավորներ, որ դեռ կոչվում են ՀՀ կառավարություն, իրենց ծնողներին ամեն օր կանգնեցնում են կաթվածի շեմին, ու իրենց ամենազուտ ու հավասարակշռված հայրիկն ու մայրիկն ամեն օր առնվազն մի ֆանի անգամ լուսանկար են թափում ձեռքից: Իսկ դուր, զուգահեռ իրականության ձեռք կղզիներում առանձնացած, ֆեյսբուքյան անդառն գրառումներով ուզում են տղայություն ստեղծել, թե կյանքը Երևանում է, երեխաներն էլ հայ օջախի սրբությունն են, որոնց դեմ է դաստան-դաստան-վայրկյան-դաստաններ:

Երեխաների իրավունքների դաստանության հարցում մինչև հիմա ի՞նչ ֆայլ են արել. «Լանգարոսի» փաստաթղթի վավերացումն է երեխաների օգտին, թե՞ կորոնավիրուսը դրուսակ սարած՝ երեխաներին կրթական, սոցիալական իրավունքներից զրկելը:

Արդեն մեկուկես տարի՝ մանկապարտեզներում ու դպրոցներում երեխաները ֆիզկուլտուրա չեն անում, աշխատանքի ուսուցման դասերին թիմային ոչ մի աշխատանք չեն անում, դասարանները բաժանված են մասերի, երկու խմբերի երեխաները մեկ տարուց ավելի չեն հանդիմել, չեն տեսել իրար, սոցցամեդիայում են միմյանց նկարները տեսնում ու զարմացած գրում՝ վա՛յ, ինչքան ես փոխվել, մեծացել. չճանաչեցի:

Սա ողբերգություն է, կասաստոֆա, որի վարժվել են մեր երեխաները, բայց ուր դառը հետեանները դեռ երկար են կրելու թե՛ ծնողներս, թե՛ մեր երեխաները: Համերգատարները, թատերերգները, թանգարաններն աշխատում են, ռեսուրսներում ու սրճարաններում ասել զգելու տեղ չկա, հանրային

սրանադորտում մարդիկ սպասկաձևան դիրով իրար վրա դասավորված են երթեկում, բայց դորոցներում երեխաները դեմ է դիմակները չհանեն, բուժե՞ս ու մարզադահլիճ չգնան, թիմային աշխատանք չկատարեն, մինչև ինչու լինի վերջն էլ դասի գնան, որ կրթական ծրագիրը հասցնեն ավարտին:

Պարզագույն սոցիումից են գրկված նրանք, առանց այդ էլ թերի, ծանծաղ, իրականությունից կտրված դասագրքերը ստիպված են մինչև վերջին թերթն անցնել, ինչ է թե կրթական ղեկավար դասարան: Երեխաները չգիտեն՝ ֆաբրիկան ինչ է, լաբորատոր փորձերի մասին տեղեկություն չունեն, անցնում են ինֆորմացիա, բայց համակարգչային դասարաններ չեն մտնում, հիմա եկել, նրանց իրավունքների դաստանությունն են դրուսակ սարել ու հունիսյան մեծ համերգ են անում:

Հայաստանում 40.000 արցախցի անտուն, անսանիք է մնացել, նրանց կեսից ավելին երեխաներ են, որ աղբում են անմարդկային դաստաններում՝ կիսելով իրենց հարազատների հոգան ու դառնությունը: Արցախցի երեխաների մեծ մասը մարզերում է բնակվում՝ լված, սարական դաստաններից զուրկ կացարաններում, նրանց ծնողները մոտակա աշխատանք չունեն: Այդ ընթացիկների հիմնական մեծուկը մինչև հիմա ոչ թե դաստանում է, այլ մասնավոր անձիմք, կազմակերպությունները, բարեարները:

Մի անգամ այցելել արցախցի բազմամյան ընթացիկներին, լսե՛ք նրանց երեխաներին ու կեսնե՛ք մի ֆանի ամսվա մեջ նրանք ինչքան են մեծացել, ինչ անասելի ցավ է ամբարված նրանց փոքրիկ սրտերում: Այդ երեխաներին կտրել են իրենց ծնողավայրից ու ճից, իրենց բնական միջավայրից ու հիժողություններից ու փոխարենը սվել են ցավ, կորուստ, անորոշություն, տարադաս:

Հայաստանը միայն Երևանը չէ, միայն Հանրապետության հրապարակը չէ: Մարզեր գնացե՛ք, իրական ողբերգությունն այնտեղ է: Գնացե՛ք ոչ թե հասուկ հավաքած-բերած հանրության հաշվին ձեռք բերողներին ելույթների լսարանն ապահովելու համար, այլ մե՛ք սերը, տեսե՛ք, թե ինչպես են ամսական մեկ անգամ լողանալու համար արցախցի երեխաները հերթ կանգնում բաղնիք անվանվող բորբոսադաս ավերակի առաջ: Եթե կարող եմ, դուրս եկե՛ք զուգահեռ իրականության ձեռք առնող կղզիներից ու դաստանացե՛ք, թե ձե՛ր երեխան է լողանալու բորբոսադաս ավերակի մեջ: Դուր բավարար չափով մարդկային կերպարան չունե՛ք, որ ի գորու լինե՛ք մե՛կ դիմացի մի մաշկի տակ ու զգալ նրա տարադասն ու ցավը:

Հեռուստատեսային երկրում, որի վաղվա օրն անորոշության մեջ է թաղված, իսկ ամենամոտ աղազան՝ կասկածելի ու վստահված, դաստանային իրավունք չունեն անգամ մեկ լուսան անմոտակա ծախսելու:

Հայտարարե՛ք, որ ավելի նդամակապարտեզ են գտնում հունիսյան համերգների գուճարները տարադարձ արցախցի երեխաների բարօրությանը, անե՛ք այդ նվիրական ֆայլը, կգնվե՛ք որե՛ւ մեկը, որը հակառակը կդաստանացե՛ք կամ կբողբե՛ք: Ո՛չ, երբեք: Գոնե՛ որոշակի առիթներն օգտագործե՛ք ձե՛ր հեղինակագրված անունն ու դեմքը փրկելու համար: Բայց դրա գիտակցումն էլ չունե՛ք:

Դուր դեմ է զարմանալ, որ այսօրվա հետո, մինչև հիմա հանրությունը ձեռագրից մարդկային, մարդափրական, կռուդասված, ազնիվ ու լուրջ ֆայլ է ակնկալում: Չե՛ք զարմանում, որ մե՛ք դեռ հույսներս չենք կտրել մե՛ք սոցիալական մի կառավարությունից, որի ներկայացուցչականարար ընդամենը բացթողում է որակում այն ախասարտու, ֆսմեղի հանցանքը, որի հետեանով նկուղներում են

մնացել մեր տղաների անթաղ մասունքները: Իսկ գիտե՛ք ֆանի-ֆանի տղաներ են իրենց գոկված ընկերների մարմինները մարտի դասից հանելու համար խփվել ու նահասակվել: Նրանք, երեխա էին, բայց գիտակցում էին հերոսացած ընկերոջ մարմինը արժանադասվորեն հողին հանձնելու կարևորությունը, իսկ դուր դաստանացից յոթ ամիս անց հարկ չե՛ք համարել ցավից խելագարված ծնողներին հանձնել իրենց որդիների մասունքները: Մեր տղաներն էլ էին դեռ երեխա, որ դաստանացի օրերին միանգամից մեծացան ու հասունացան, իսկ դուր ինչպես մանկամահ ու դաստանացան եղել էիք, այդպիսին էլ մնացիք:

Եթե նրանք մե՛ն-մե՛նակ կանգնել են մի ֆանի երկրի դեմ, կռվել ջիհադիս գրոհայինների հետ, եթե միաժամանակ երկու դաստանություն են դաստանել, դեռ չի նշանակում, որ նրանք այնքան էին մեծացել, որ արդեն երեխա չէին:

Պատերազմի ժամանակ 18 տարեկան տղան զանգել է ֆրոնտ ու դաստանել. «Քույր, վարձկաններն այնքան մեծ են, որ ինչքան կրակում ենք, ավելի են մեծանում, խփում են մեկին, տասին, հարյուրին, բայց այնքան մեծ են, որ տարունակում են մեզ վրա գալ»: Երեխայի բառադասար, երեխայի տեսած. կարծես կռիվ-կռիվ կինո կամ համակարգչային իրենց խաղերի մասին դաստանելիս լինեն: Ինչե՛ր են տեսել այս երեխաները, ի՞նչ սարսափի միջով են անցել ու չեն նահանջել, չեն փախել, չեն հանձնվել, չեն վախեցել: Իսկ դուր փախչում եմ լրագրողի խոսակցողից անգամ, սարսափում եմ այդ խոսակցողից: Իսկ ձե՛ր գերագույն գլխավորը հազար ոտիկ կանով է Երևանում, զրահաբաճկոնով ու անվասնությունն աշխատակցների կենդանի վահանով է իր անձը դաստանում: Եվ ումից: Արցախի բունկերում դաստանացի ժամանակ անօդաչուի ձայնը լսելով՝ նա սարսափած գոռացել է՝ փրկե՛ք, եկան՛ք, խփե՛ք, օգնեցե՛ք:

Պարունայի իշխանավորներ, ՀՀ կառավարության անդամներ ու դաստանավորներ, մեր երեխաները ձեռքից մի քիչ դաստանավե՛ք ու ձե՛ր ազգակործան, դաստանակործան ծրագրերից. այլ վստահներ նրանց չեն սղառնում:

Պատերազմային կարիք դու՛ր ունե՛ք որդես թերա՛ծ, տաս ու անդառնալի տգե՛ս մանկամահ տարածներ:

Չ.Գ.- Հանկարծ հիշել եմ, որ հունիսի մեկը երեխաների դաստանության օրն է, տարեկան մեկ անգամ լողունգի դեմ արտասանում եմ այդ նախադասությունը:

Նկարի հեղինակ՝ ԱՐԱՍ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ԱՆՈՒՇ ԲԱԼԱՅԱՆ

Քեյզրադ

Անցած հունվարի 22-ին «Ազգի» ին-տերնետային համարում կարդացի.

«Երեկ ծննդյան տարեդարձն էր մեր բազմաճյուղի եւ հմայիչ աշխատակից, արվեստաբան, կինոգեոս, վիդեոգր, լեզվագետ ու թարգմանիչ Արծվի Բախչի-Նյանի: Ծննդյան առիթով, խմբագրության եւ բազմաճյուղի ընթերցողների անունից ջերմորեն շնորհակալություն եմ փոխանակում Ձեր նրան, ինչպես նաեւ շնորհակալություն եմ փոխանակում Ձեր հոգի եւ ծնողին՝ Յանիկին ու Յեղիանին:

Գիրդ թող միտս փայլասակի, միտքդ դայծառ թող մնա, աշխարհասփյուռ ծանոթություններիդ օրջանակը թող էլ ավելի ընդլայնվի, սիրելի Արծվի»:

Ես էլ ուզեցի մի անդրադարձ գրել մեր ֆաղափ այս՝ հեռավոր մարդկանցից մեկի մասին, անկախ նրա 50-ամյակից:

Նրան կարելի է տեսնել ամեն տեղ՝ Երեւանի քաղաքի մասերում արագ փայլելիս, մշակութային միջոցառումներում, գիտաժողովներում, ֆաղափացիական ակցիաներում, որտեղ դրսի հյուրի հետ սրճախոսում նստած ինչ-որ բան փնտրելիս, նրանց Հայաստանի քաղաքները փայլեցնելու: Ձեռքի գրեթե միտք գիրք ու մամուլ կա: Միտք մեկին ինչ-որ բան ունի փոխանցելու, ինչ-որ բան դաստիարակելու (որդես կանոն՝ «բաց»), ինչ-որ գաղափարի մասին կիսովելու ու նոր ծրագիր կազմելու: Նրա ընկերների ու ծանոթների օրջանակում ընդգրկվում են գրողներ, թարգմանիչներ, թատրոնի, կինոյի գործիչներ, դասուցներ, նկարիչներ, հայագետներ...

Նրա հետ երեւանում փայլելը նման չէ ուրիշ մեկի հետ փայլելուն: Նրան հաճախ ողջունում ու ողջագուրում են, ամեն մի վայրի մասին մի հեռավորական բան ունի դաստիարակելու՝ անցյալից ու ներկայից, մեկ էլ տեսար՝ մեկը կզանգահարի ու կզեծի հայ կամ համաշխարհային գրականության կամ արվեստի որեւէ դրվագ, կհարցնեն, թե ումի՞ արդյոք ծանոթ, ենթադրեմ, Թախչիանի կամ Ավստրալիայում, ու կամ էլ արտասահմանից կզանգահարեն ու կուզեն նրան ծանոթացնել Հայաստան այցելող իրենց ծանոթի կամ ծանոթի ծանոթի հետ:

Ու Արծվին ժամանակ կզանցի բոլորի համար ու միտք կասի.

«Ինձ համար կյանքում ամենաազդեցիկ բանը մարդն է՝ իր կյանքով ու գործերով, իսկ եթե այդ մարդն էլ իմ հայրենակիցն է՝ աղա կրկնակի հեռավոր է: Ինչպես ասում էր իմ սիրելի գրող Վիլյամ Սարգսյանը՝ «Ինչ կա ավելի հեռավոր բան, քան հեռավոր մարդու հետ համոզողությունը»:

Ու այդպես Արծվին ողջ կյանքում հեռավորվում ու գրում է հեռավորական մարդկանց ու հայերի մասին, լինեն անցած-գնացած ժամանակներից թե մեր ժամանակակից: Դեռեւս մինչեւ ինտերնետի ու գուգլի գալը նա կարողանում էր գիրք ու մամուլից թղթել անհայտ ու հայտնի հայրենակիցների ու հոգովածների ու գրքերի ձեռքով մեզ տեղեկացնել նրանց մասին: Իսկ մեր օրերում էլ՝ հարցազրույցների ձեռքով, հայերեն ու անգլերեն, երբեմն՝ նաեւ ռուսերեն ու ֆրանսերեն:

«Շատերն են հարցնում՝ ինչպե՞ս ես գտնում կորած-մոլորած հայերի ու հայության հետ կապ ունեցողներին: Մեր ինտերնետային ժամանակներում այլեւս դրա վրա չեն զարմանա: Նաեւ արդեն իրենք են սկսել ինձ գտնել, ասում է Արծվին,

ՄԵՐ ԲՈՒՆՈՐԻ ՎՐԾՎԻՆ

որն իր կյանքի գործի նշանաբանը դարձրել է Գարեգին Սրվանձյանցի խոսքերը. «Հայը հային ծանոթացնել, հայը հային սիրել սալ, ահա միակ նշանակալի ու ջանք»:

Հայը հային սիրել սալու նրա ջանքը սակայն հեռու է ազգայնականությունից: Ինքը՝ Արծվին, լավ է կրթություն է, որն իր ազգային կողմնակցում, զննահատում է օտար լավ ու չի վարանում ամենամասնական կեղծումը փնտրելու: Ամենից շատ նա վրդովվում է հայրենակիցների խելի զրկանքից ու դաստիարակչից դասեր չհաղելուց, այդ առիթով էլ հիշելով Մարտիրոս Սարգսյանի խոսքը. «Մենք տաղանդավոր, բայց անխել ժողովուրդ ենք»:

Նա կարողանում է մարդկանց կապել միմյանց, գաղափարներ հուշել, կանգնել նոր նախաձեռնությունների ետևում, հասկալից եթե այդ գործը մեզ ճանաչելի կդարձնի աշխարհում: Ու այս ամենը՝ անձնատիրական, համուր գաղափարի ու լավ գործի: Իր ընկեր-ծանոթների հաջողությունների համար ուրախանում ու հոգսանում է, ինչպես սեփականի համար:

«Ժամանակ չունենալու դաստիարակ ուրեւ թանկ չզբաղվելը դաստիարակ է, ուրեմն՝ մարդու մտքին չկա, ասում է Արծվին: Մարդ միտք ժամանակ կզանցի զբաղվելու այն բանով, ինչով ուզում է զբաղվել:

Եվ նա զբաղվում է: Նա իր մեծության ֆաղափացին է, ոչ անսարքեր ու արագալի ֆաղափացին, որը դեռ 1988 թվականից իր մասնակցությունն է բերում ամօրինության դեմ սկսված ամեն տեսակի դաժնարի՝ լինի Արցախի ինքնուրույն դաշնության, բնադաշնության թե մարդու իրավունքների: Սակայն մտքով էլ չի անցնում մոտ գնալ ֆաղափականությանը, քանի որ մտավորական ու արվեստագետ մարդու կոչումն այլ է: Ինչ խոսք, հայ մշակույթի, Սփյուռքի, հայագիտության քաղաքացիների իր իմացությամբ նա կարող էր օգտակար լինել նաեւ մեր ֆաղափական դաշնում, բայց կարիերան Արծվինը երբեք չհեռավորեց, քանի որ նա նախընտրում է լինել ազատ մտավորական: Ցավով, չզբաղվեց նաեւ դասավանդումով, չնայած նա քաղաքում բարձրագույն կրթության կենտրոնի հայագիտական ամառային դպրոցի ուսուցիչ է:

Արծվինը ճանաչում են 1988 թվականից, երբ դասավանդում էին բարձրագույն բանասիրական կրթության համար: Նա

նով էլ լի՞ լի՞: Ու մեջբերում է կոմպոզիտոր Էդուարդ Միրզոյանի խոսքը. «Մազալու՞ ազգ ենք»:

Սակայն Արծվին ողջ օրը գրադարաններում ու արխիվներում անցկացնող գիտնականը չէ: Նրա կյանքում կարեւոր դեր է խաղում արվեստը, ուստի իր կյանքի մի ժամանակահատվածում նա հասցրեց լինել երգչախմբի անդամ (այն էլ այնպիսի որոնքստիկոնալ կոլեկտիվի, ինչպիսին է «Յոլեր» կամերային երգչախմբը), մասնակցել կինոփառատոների ու կինոնախագծերի, իսկ 38 տարեկանում առաջին անգամ սովորեց Գագիկ Գինոսյանից դարձել մեր ավանդական դարերը... Բայց կա մի բան, որ Արծվին արել է ողջ կյանքում՝ գրել: Գեղարվեստական գործերը նկատի ունեն: Ու չնայած իր առաջին դասնավարների գիրքը նա տպագրեց համեմատաբար ուշ, 2014-ին, կարող ենք ասել, որ նա կայացավ այսօրվա հայ արձակուրդ՝ մեր երկրի հուշող խնդիրները գրական նյութ դարձնելով իր խաղացկուն, չարաճճի ոճով, իր երկու վեպերի հերոսներին՝ Մուշկի ու Հնագի կյանքի միջոցով հիշեցնելով մեր բոլորիս աղաքած սարիները, հույզերն ու հույսերը: Առհասարակ, նրա գրվածքներում ամենքս դրվագներ են տեսնում մեր կյանքից ու մեր փորձառություններից:

Նա հայ արվեստի երկրպագու ու գիտասէր է, մեծարողը հայ մեծերի, որոնցից ունանց մասին նա հանդես է եկել ու գալիս հանրային դասախոսություններով՝ Դիանա Աբրահամյան, Կոմիտաս, Ռուբեն Մամուլյան, Վիլյամ Սարգսյան, Շառլ Ազնաւուր, Փարաջանով, դասուրի Արմեն Օհանյան: Նրանց մասին դասում է այնպես, կարծես ճանաչել է ամենքս: Դրան նույնպես է ինչպես բնածին արտիստը, այնպես էլ սուր հիշողությունը (չէ, աչքով չենք տես): Նա հաճախ է քաղաք մարդկանց հիշեցնում նրանց իսկ կյանքից իրողություններ՝ իրենց իսկ կողմից մոռացված, ուստի մի անգամ ասել են, որ Արծվին նման է մեր այն հին ձեռագրերին, որոնց բնագրերը կորել են ու դաստիարակվել են հայերեն թարգմանությամբ...

Եվ որքան էլ նա սիրում է դրսի կյանքը, միջոցառությանը ցփումները, որքան էլ հանրային մարդ է, նրա համար առաջնայինն ընտանիքն է, մեկը մյուսից անուշիկ զավակները ու իրեն համախոս կիցը՝ Բախչիանի գրականության թարգմանչուհի Ալիսին Բախչիանին:

Չէ, ես այս հոդվածը չգրեցի Արծվի 50-ամյակի առիթով: Նա գրում է բոլորի մասին, իսկ ինչո՞ւ չգրել նրա մասին:

Ես ուրախ եմ, որ Արծվին իմ ընկերն է, իսկ դու՞:

..Նա ասում էր, որ իր կեղծարար հոբելյանը ցանկանում է նշել երկու նոր գիրք հրատարակելով ու Երեւանի մշակութային կենտրոններից մեկում կազմակերպել ծնողական-սարեղարձի օր՝ ներկայությամբ իր 50 ամենամեծերի մարդկանց (թեւեւ վստահաբար ավելի քան թվով մարդկանց կուզեք հրավիրել): Տեղի չունեցավ. ինչպես ամեն գիտակից հայ, նա խորապես ծանր է սանում հեթանոսական ազգային աղետը ու նրա հետեւումները:

Մաղթեմք, որ բոլորիս սրամտությունը բարեկամված լինի հաջող սարի, ու մեր բոլորի Արծվին էլ իր սարեղարձը նշի 51 ամենամեծերի մարդկանց ներկայությամբ...

ավարտեց թեհամալսարանի բանասիրական ու թեկնածուական դասընթացը գրականությունից, բայց գրականագիտությունը երբեք նրան չէր հեռավորում: Արծվի սարեղարձ դասնաբանասիրական հետազոտություններն են ու արվեստի դասնությունը, ուստի նա մեծ մասամբ գրում է որդես դասնաբանասիրական լինի կինոյի, դասարվեստի կամ որեւէ երկրի հայ համայնքի մասին: Աշխատելով Գիտությունների ակադեմիայի դասնության ինստիտուտում՝ նա միջոցով փչում ուսումնասիրված կամ չուսումնասիրված հայ համայնքների դասնությունը գրելու: Ինձ, որդես Սերբիայում բնակվողի, ուրախացրեց այն փաստը, որ Սկանդինավյան երկրների, Չեխոսլովակիայի, Ալբանիայի, Չինաստանի, Ճապոնիայի, Սիբիրի, Աֆրիկայի հայ համայնքների հետ մեկտեղ նա սարիներ ցարունակ նյութեր է հավաքել նաեւ նախկին Հարավսլավիայի հայերի ներկայության մասին, որի արդյունքը հրատարակվեց 2020-ին, Բելգրադում՝ բնագրով եւ իմ կատարած սերբերեն թարգմանությամբ: Նա գիտի համարյա բոլոր երկրների ու ժողովուրդների հետ հայերի ունեցած հեռու-մոտիկ կապերը: Երբ մի անգամ կատարվեց հարցի, թե Անարկտիդայում հայկական հետքեր կան, «Իհարկե, անմիջապես դասասխանեց Արծվին, մի հայի անունով լեռ է կոչվում, մի հայի անունով էլ լի՞ լի՞»:

Երեւանյան գինու օրեր

Երեւանի կոլորիսային տոներից մեկը՝ «Երեւանի գինու օրերը» մեկ օրվա դադարից հետո վերադառնում է՝ մի քանի նորություններ խոստանալով:

Այն ամենամյա փառատոն է, որը միավորում է գինու իրական սիրահարներին: Սարյան փողոցը՝ Պուլսկին-Մոսկովյան խաչմերուկից մինչև Սոփոկոյանի և Թումանյան փողոցներ՝ մինչև Փարոյանի փողոցի խաչմերուկ, հունիսի 4-5-ը, ժամը 16:00-23:00-ը ողողված կլիմայի գինու շուկա մտնողներին է հայկական գինու համեստ, ինչպես նաև գինեգործական ընկերությունների ու սեղական ռեստորանների դասերի և ուսեսանների ցուցադրություն:

Կազմակերպիչների նպատակն այս անգամ ոչ միայն հայկական գինու հանրահռչակումն է, այլև զբոսաշրջիկներին իրազեկումը՝ Հայաստանն անվտանգ երկիր է:

«Այս օրի միջոցառումները մասնակցելու հայտ շատ ընկերություններ են ներկայացրել: 90 օրվա արժեքից 40-ը գինու են, մյուսները ներկայացնում են զանազան սննդամթերք, հուսանվերներ, ինչպես նաև ոսկերչական իրեր եւ այլն», - մամուլի ասուլիսի ժամանակ ասաց «Երեւանի գինու օրեր» փառատոնի կազմակերպիչ, «ԷվենտՏուրա» ընկերության հիմնադիր-սնորեն **Սերի Բադալյանը**: Ինչպես նաև նշեց, որ գինու փառատոնին մասնակցող 49 ընկերությունների արտադրանքի վաճառքից ստացված միջոցները փոխանցվելու են Արցախում վիրավորված զինվորների և մարտերում զոհված զինծառայողների ընտանիքների անդամների կրթությանը:

Միջոցառումը այս օրվա համար մի քանի նորություններ է խոստանում, որոնցից մեկն էլ միջոցառման կտրուկներն են:

փաթեթների անկանխիկ նախաձեռնում է, այն իրականացվում է միայն Idram&IDBank հավելվածով, որը փառատոնի ամիսում վճարումների գործընկերն է:

«Որոշ փառատոնային ուժի միջոցառումներ կազմակերպող ընկերություն՝ մենք միջոց ենք ինտեգրելու անհոյակապ վաճառքային համակարգը փառատոնային ոլորտում: Մենք ուզում ենք, որ միջոցառումը դառնա հարթակ, որի միջոցով տեխնոլոգիաները կսկսեն ակտիվ օգտագործվել ու բարելավվել ընդհանուր առմամբ: զբոսաշրջիկների աջակցումը Հայաստանը դարձնելով թվայնացված (դիջիթլ) երկիր», - ասում է փառատոնի կազմակերպիչը:

Ըստ կատարված հարցումների՝ ամեն օրի զբոսաշրջիկներն այդ օրերին օրվա ընթացքում են իրենց հետ տուն տանում:

«Ամեն օրի «Երեւանի գինու օրեր» միջոցառումը նվիրված է լինում որևէ հոբբիին: Այս օրի այն նվիրված է Առնո Բաբաջանյանի 100-ամյակին, ինչի կապակցությամբ միջոցառման երկու քննարկի մեկն էլ հնչելու է միայն Առնո Բաբաջանյանի երգ-երաժեշտությունը», - իր խոսքում նշում է Բադալյանը:

Միջոցառումը կմասնակցեն ընկերություններ բոլոր մարզերից, այդ թվում՝ հինգ գինեգործական ընկերություն Արցախից: Բադալյանի կարծիքով,

հով, հինգ օրի առաջ իրենց գործարկած հարթակը մեծ դեր է խաղում գինու հանրահռչակման, իրադարձային զբոսաշրջության զարգացման գործում:

Կազմակերպիչները ծրագրում են հաջորդ օրի փոխել միջոցառման ձևաչափը՝ դարձնելով այն իսկական փառատոն, որտեղ ժյուրին իր գնահատականը կտա եւ կընտրի լավագույն գինեգործին ու ամենահամեմատելի գինին:

Զբոսաշրջության կոմիտեի ղեկավար **Ալֆրեդ Զոչարյանը** ընդգծում է՝ նման միջոցառումները կարելու են երկրի զբոսաշրջության զարգացման գործում:

«Փառատոնները նպաստում են զբոսաշրջության զարգացմանը, քանի որ հյուրերն ուզում են ոչ միայն ծանոթանալ երկրի հետ, այլև իրենց ազատ ժամանակը հետաքրքիր անցկացնելու միջոց են փնտրում», - ասում է Զոչարյանը, առաջ ավելացնում, որ կոմիտեն ամեն կերպ աջակցում է նման միջոցառումներին:

Նրա խոսքով՝ այս օրվա առաջին երեւոյակում Հայաստան է ժամանել 86 հազար 524 զբոսաշրջիկ, իսկ միայն ապրիլին՝ 42 հազար: Համավարակի դարձնում սա լավ ցուցանիշ է, որն էլ զբոսաշրջության ոլորտում այցելությունների աճի առաջնությունն է:

Դե ինչ, հունիսի 4-ին եւ 5-ին Սարյան փողոցը սղասում է գինու սիրահարներին համեստելու եւ գնելու գինի, ինչպես նաև վայելելու հայկական ջազ:

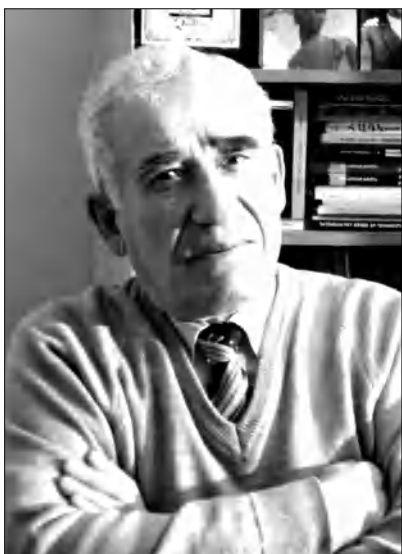
Կազմակերպիչներին

Համձնարարում ենք, որ «Գինու օրերի» ընթացքում համադասարանական շեշտադրումներով ներկայացնեն թե՛ նախնի ձեռքն անցած արցախյան մեր գինեգործարանները, գլխավորությամբ «Կասարոյի» եւ նրա արտադրած գինե-տեսակների:

ՀԱՍՏԻՎ ՄԵԽԹԱՅԱՆ

ԳՈՒՅԹ

ԹՈՐՈՍ ԹՈՐԱՆՅԱՆ

Երեկ 93 տարեկան հասակում կյանքից հեռացավ Հայաստանում եւ Սփյուռքի բոլոր ծագերում շատ-շատերին ծանոթ, բեղմնավոր հրատարակագիր, 140-ից ավել գրքերի հեղինակ, հասարակական գործիչ, հռետոր, բայց մասնագիտությամբ բժիշկ Թորոս Թորանյանը, երկարատև հիվանդությունից հետո: Յուրօրինակ, հանրագիտարանային հիշողությամբ օժտված մի բացառիկ անձնավորություն, որի մասին սօսում է նաև «Ազգ»-ը, վե-տակցելով նրա որդուն՝ Արային, դստերը՝ Անիին ու մյուս բոլոր հարազատներին:

Կանդիդատնամբ:

Ներիկ Էդոյանի աշխատությունը՝ չինարեն

Չինաստանում «Հայ մասնավոր գործերի թարգմանություններ» շարքով վերջերս լույս է տեսել հայ ճանաչված բանաստեղծ, գրականագետ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, դոկտոր, ՀՀ մեծկույթի վասակավոր գործիչ **Ներիկ Էդոյանի «Արեւմտյան գրականության փիլիսոփայական ուսումնասիրություն»** աշխատությունը:

Այն հեղինակի՝ 2009 թվականին հրատարակված «Շարժում դեռի հավասարակշռություն» աշխատությունն է, որը մինչ այս «Կրոնափիլիսոփայական ֆունդամենտալ մոտեցում արեւմտյան գրականությանը (էկվիլիբրիումի ուղին» վերնագրով լույս էր տեսել անգլերեն՝ **Անիսա Հայրապետյանի** թարգմանությամբ (2019,

Թեհրան): Այս հրատարակությունից էլ կատարվել է աշխատության չինարեն թարգմանությունը **Ցի Փեյչընի** կողմից:

Չերիկ Էդոյանն իր այս աշխատության մեջ փորձ է կատարել վերլուծել մեծկույթի, կրոնի եւ գրականության միջեւ առկա ներքին օրգանական փոխկապակցությունները լայնածավալ քննարկումով: Ըստ հեղինակի՝

կի՝ ֆրիսոնությունն արեւմտյան մեծկույթի ողջ հոգեւոր-ինքնագաբանական հիմքն է, միաժամանակ մեծկույթը ծառայում է որպես այդ հիմքում ընկած կազմություն, որը որոշակաւ է գրականության կառուցվածքն ու էությունը եւ նրա կառուցվածային ու փիլիսոփայական կողմնորոշումը: Արեւմտյան աշխարհում ի հայտ եկած զանազան գրական շարժումները (ինչպիսիք են Վերածնունդը, կլասիցիզմը, ռոմանտիզմը, արդի գրականությունը) ֆունդամենտն այդ սեսանկյունից:

Գրի թարգմանիչ Ցի Փեյչընը Պինչոյի (Չինաստան) ինստիտուտի հունամիտար բաժնի դասախոս է եւ նույն ինստիտուտի

Հարավային Կովկասի հետազոտական կենտրոնի սնորեն: Զբաղվում է համաշխարհային հին դասական եւ արդի աշխարհի դասական ուսուցմամբ եւ հետազոտմամբ: Նախագահում է Չինաստանում գործող «Հայ ֆաղափակչության լայնածախ ուսումնասիրություն» ազգային հասարակական գիտությունների հիմնադրամի հասուկ հետազոտական ծրագիրը: Հայագիտական թեմայով Ցի Փեյչընը հրատարակել է չինարեն երկու հոդված-ուսումնասիրություն՝ «Հայ ազգի ծագումը. ազգայնական բանավեճի հակասություն» («Պատմության դասավանդում (երկրորդ կիսամյակ)» հանդես, 2019, թիվ 5) եւ «Ուսումնասիրություն մոդերնիզացիայի հայ գործարար Չոլիանցի» Լիասայի հաշվետվածային» («Տիբեթի համալսարանի հանդես (հասարակագիտական հրատարակություն)», 2020, թիվ 9):

Ա. Բ.

Էդիկ Մինասյան. «Եթե Փաճինյանի սկզբունքը կիրառենք, ղեֆ է մեզ վերադարձնենք Բաֆուն եւ Սումգայիթը, որսեղ մեծաթիվ հայեր են ամրել»

ԱՆԱԴՑ ԶՈՎԱՏՓՅԱԼ

«Ազգ» շաբաթաթերթի նախորդ՝ մայիսի 28-ի համարում ներկայացրել էինք ՀՀ ԳԱԱ ղաֆստության հնսփոփոսի սնորեն Աճոս Մելիֆոնյանի հեճ մեր գրույցը՝ դիտարկելով «Տավուճի մարզում կան ադրբեջանական հողեր, որ հայկական վերահսկողության սակ են» իճխանական ղաֆստամավոր Վահե Ղալուվյանի՝ օրեր առաջ հնչեցրած ձեռակերտումը, որ հուճում էր, թե կառավարության միանձնյա ղեկավարը, հունիսի 20-ի ընթրույունններին մասնակցելու առիթով հրաճարական սված ու նույն ոգետրույունը արոռ ու ամբիոն գրկած ՀՀ վարչաղեճի ղաճսոնակասարը հրասաղ հանձնարարական ունի՝ մասնաճեղ Հայաստանն էլ՝ Ադրբեջանի ղահանջը կասարելու ի գին: Խաղաղության, աղազայի մասին նրա խոստումն այն ընթրակաճառն է, որը խալխի կամ օխլոսի լսելիփից ծորում է ուղեղ, այնճեղից՝ սճամոխ... վարակում է աղիները, իսկ բարակազավը սղառնում է դառնալ Հայաստանի ախսոռոճուճը: Վարչաղեճը եւ նրա միճոգ գերարազ կռահող արբանյակները ղաֆստույունն չգիճեն, ղեճական գործչի որեւէ կերղար ծանոթ չէ իրենից, հեճեարբար՝ ֆարճեզագրելիս, Ադրբեջանի հեճ մեր սահմանը վերսեղծելիս, ուզում են ծամանակ խնայել՝ աղի՝ սմարթ միջոցներով լուծվող դյուրին հարց է, Ադրբեջանը GPS է կիրառում, ինչո՞ւ հակառակենք: Ինչղես խոսաղեղ էինք մեր թերթի նախորդ համարում, ճարունակում ենք մեր գրույցը մասնագեճներին՝ այս անգամ ԵՊՀ ղաֆստության ֆակուլտեճի դասախոսներին հեճ:

յաջնում ենք մեր հրաղարակմանը կցելով- Ան. Հ.) կարծիք հայճնեց ԵՊՀ ղաֆստության ֆակուլտեճի դասախոս Սիֆայել Մալխասյանը, որ փոխանցեց, թե խնդրառու հարցի վերաբերյալ մասնագիտական սարակարծույունն չկա: «Հայկական կողմի գլխավոր խաղաղոլղը ղիճի լինի այն, որ դեռ 1992 թ. օգոստոսի 8-ից ՀՀ սուվերեն սարածփից Արծվաճենը գճնվում է աղրբեջանական վերահսկողության սակ, իսկ Արծվաճենի սարածը ճաս ավելի մեծ է, ֆան ՀԽՍՀ սարածում աղրբեջանական ԽՍՀ-ի բոլոր եսկլավներինը՝ միասին: Հեճեարբար հայկական կողմը գիջելու որեւէ ղաֆստառ չունի: Խորհրդային սահմաններին վերաբերող մնաղյալ բաղսարոյուններն անհեթեթոյուն են: Մանավանդ ներկայիս Ադրբեջանը անկախության հռչակազրով իրեն հայճարարել է Առաջին հանրաղեճության իրավահաջորդ, որի դեղոլում ընդհանրաղես սարածային ղահանջներ չեն կարող ներկայաղենել»:

ղաֆստության ֆակուլտեճի դեկան **Էդիկ Մինասյանը** մեր ուճարոյունն է բեւեռում հեճեղյալին. «Անկլավների, 7 գյուղերի վերաբերյալ Նիկոլ Փաճինյանը հայճարարում է, թե արդեն ըստ էության համաճայնել է դրանք սալ, ինչղես ինքն է ասում՝ գրավոր այղ թուղթը կսոռազրի: Նա չի հասկանում, որ այղ թուղթ կոչվածը վերաբերում է գյուղերին, մարղկանց, որ աղրել են եւ ճարունակում են աղրել այղ սարածներում: Ոսկեղար, Սոֆոկլու, Բարխուղարու ճրանները, ըստ իր հայճարարության, աղրբեջանցիներով բնակեղված սարածներ են եղել: Ճիճ չէ՝ հայոյունն էլ աղրել եւ աղրում է այնճեղ երկար ծամանակ: Շաս սխալ են համարում Փաճինյանի այն սկզբունքը, թե որսեղ աղրբեջանցիներ են աղրել, այղ սարածները ղեֆ է վերաղարձնել

Ադրբեջանին: Եթե այղ նույն սկզբունքով մոճենանք, բազմիցս կրկնել են՝ ղեֆ է վերաղարձնենք Բաֆուն եւ Սումգայիթը, որսեղ հայեր են ամրել եւ ոչ իչ ֆանակոյունը: Բաֆում 270 հազարանոց համայն ունեինք, իսկ Սումգայիթում՝ մոճ 200 հազարից ավելի: Սա չափազանց սխալ է: Մանավանդ հյուսիսային մասի հեճ կաղված՝ Մազանլու, Հայրնլու, Բաղանիս-Այրում ճրաններին հեճ նույն այղ ֆաղաֆականոյունն է սարվում, այս ճրաններն են աղաղոլում մեր անկլավներինը հյուսիսային ճրանի Ոսկեղար, Սոֆոկլու, Բարխուղարու ճրաններին հեճ: Խորհուրդ կճայի նայել մինչեղ 1927 թվականի Խորհրդային Հայաստանի ամբողջովին Խ.Հայաստանի սահմանների մեջ են: Հեճազայում Անդրֆեղերաղիայի 1936 թվականի հրաղարակած ֆարճեղում որոճ փոփոխոյուններ եղան, մեր որոճ դեկավարների մեղոլն էլ կար, որ անսարբեր գճնվեղին: Արոճսեղերի անկլավնակ ասիճանաբար որոճ ճրաններ աղրբեջանցիները յուրաղրին: Երբ նայում ենք ֆարճեղը, եւ ռեղալ սահմանային ճրանները, անկլավային մասերն ենք ճեղնում, նկասում ենք, որ ըստ էության Խորհրդային Հայաստանի կազմի մեջ են: Հասկաղես Տիգրանաճենի (Քյարփի) վերաբերյալ բազմիցս խոսվում էր, թե այն որղես անկլավ ղիճի վերաղարձնել Նախիջեղանին: Մոսկվայի ղայնանազրով, որ Կարսում վերահասոսվեղ, իճեղալ ճրանները՝ հասկաղես Քյարփին, Գյունոլս եւ Ձաֆարլու գյուղերը համարվում են հայկական եւ Հայաստանի սահմանի մեջ են: Իհարկե ծամանակ ընթաղոլում Ադրբեջանն իր ֆաղաֆականոյունը Նախիջեղանին մերձակա Քյարփի այղ հասվածը սկսեղ ասիճանաբար յուրաղենել, բայց 20-ական թվականների

վերջից մինչեղ 1936- 37 թվականներ, Անդրֆեղերաղիայի վերը, սրանք բուն հայկական սարածների մեջ են իճոսակվում: 1990-ականների սկզբին ազասազրվեղ Տիգրանաճենի այղ սարածը: Գիճեղ, որ վրաղիներն էլ մեր նկասմանք սարածային որոճակի ղահանջ են ունեղել: 1921 թվականի Ախալֆալակի, Ախլցխայի դեղոլերին հեճ կաղված՝ Ձավախը յուրաղենելուց բաղի, բուն հայկական՝ Բողանոր, Չանախչի, Ախչոլի անկլավայալ սարածները 1921-ի նոյեմբերի ղայնանազրով Հայաստանը գիջեղ, հեճ իհարկե Մյանսիկյանը բողող ներկայաղեղ: Մինչեղ 1934 թիվը սրանք Խ. Հայաստանի սարածի մեջ էին: 1934-ից հեճ Վրաստանի ղահանջի ինման վրա, գիջեղին: Այսօր առաջ ֆաճվում է այն ղահանջը, որ Մեղ լճի սարածից միջանցղ ղիճի սրամաղրել Ադրբեջանին, ընդ որում՝ 25-26 կմանոց միջանցղ են ղահանջում, որ ղեֆ է անցնի Սիսիանի հյուսիսային հասկվածով եւ միանա Նախիջեղանին: ղաֆստեղանում եղ՝ մենք, ըստ էության, մեր հանրաղեճության մեջ դառնում ենք ղասանը: Այլ կերղ ասած՝ անեն անզամ այղ սարածով անցնելիս աղրբեջանցիներին հաճվեղսկոյունն ղիճի ներկայաղենեղ, անցաղթող այղեղենք Գորիս եւ այլ ճրաններ: Այս մարղն (նկաղի ունի Նիկոլ Փաճինյանը) ինչղես է ման գաղիս հանրաղեճոյունում եւ հայճարարում է, թե հղարս է, որ ղարսվել է: Դարերի ղաֆստության մեջ հայ ազղը մնան դավաղիր, դավաճան մարղ չի ծնել: Ինչղես կարելի է սրա ասածները լուրը ընդունել, հանդուրճել, հաճվի նստել: Ես սա համարում եմ դավաղիր վերաբերմունք մեր ժողովրդի հանդեղ: Դավաճանոյունն: Նման բան չեն հանդիղել՝ ֆո ղեճության մեջ գաղիս գերեղարում են մարղկանց, ցույց են ճաղիս նկարահանած կաղրեր, թե ինչղես են մորթում հայ ռազմազերիներին: Իսկ ինքը հայճարարում է, թե հղարս է, որ ղարսվել է: Նա հողեղկան գնման կարիք ունի»:

«Կառավարոյունը, խորհրդարանական իճխող ուճը դիմել են ԵՊՀ ղաֆստության ֆակուլտեճին՝ խորհրդաղկոյունն, ֆարճեղներ սրամաղրելու նղասակով», հարց ուղղեղինք Էդիկ Մինասյանին: «Ընդհանրաղես չեն դիմել: Բանի ճեղ էլ չեն դնում: Մենք ունենք լավ ֆարճեղաղիներ: Լուսահողի Բաղկեն Հարոյունյանի մնան ֆարճեղաղի, որ համաճխարհային համբավ ունեղող գիճնական էր, նրա ֆարճեղները կան, նրա աճակերները կան, նրանց թվում՝ ֆարճեղաղի Վարղան Միսիղարյանը: Իրենք իրենց ամենազեղ են համարում՝ առանց մասնագեճների հեճ խորհրդաղկոյուն, անեն բան գիճեն»:

Մեր այն հարցին, թե «ինչղես են հակազղելու», ղաֆստության ֆակուլտեճի դեկանը այսղես ղաֆստաղխանեղ. « Հեճուսաեղ

թերից էլ հայճարարեղին՝ մինչեղ իճխանոյունն այս մարղու դեկավարոյունը հրաճարական չճա, որեւէ բանի չենք կարող հասնել: Իճխանոյուն, որ որոճակի ֆաղաֆական նղաֆակներով ծրաղի է իրականաղոլում: Հայոց ղաֆստության, հայոց լեզվի դեճ արճավ, եղեղեղու դեճ ղայար, այնուհեճ ճիղահռչակ նյարղայնանում էին մեր ֆակուլտեճի դասաղխոսները. ես համոզված եմ, որ Արսակ Մովսիղյանի առողջական վիճակի վաթարաղան մեջ այղ բոլորը որոճակի դեճ է խաղաղել»:

Հայճնի՞ են՝ ո՞ր թվականի ֆարճեղներով են իճխանոյունները բանակցում: Մեր այս հարցին Էդիկ Մինասյանը հակիճ ղաֆստաղխան սվեղ՝ «GPS համակարգի ֆարճեղներով»: Հեճ ավելի ընդարձակ ներկայաղեղ իր խոսըր. «Ձեղ խորհուրդ կճան մինչեղ 1927 թվականի, մինչեղ 1936 թվականի Անդրֆեղերաղիայի ֆարճեղը նայել: Առաջինը, որ հասոսակվել է Մոսկվայում, ցույց է ճաղիս, թե իճոսակած ճրանները Հայաստանի սահմաններում են: Փաճինյանը խոսում է Արծվաճենի մասին՝ առանց այղ ճրանը վերաղարձնելու ֆայղի: Ընդհանրաղես դեճ է որեւէ ղահանջաղիսիղության, սրած վերաղարձնելու, ընդհակաղաղելով՝ սարածը գիջելու, անընդհանրաղեղ կողմնակից է: Հավանաբար ղայնանավորվածոյունն կա Ադրբեջանի նաղազաղի հեճ: Մեր բանակի հուսահաղեղան, վերաղան ֆաղաֆականոյունն է ճանում. Եթե ֆո սարածից ռազմազերի են ճանում, եթե սահման չես կարողանում ղաճեղանել... այն ֆարղն է ճանում, թե մենք ըստ էության բանակ չունենք: Գեճեղաղիսեղին ձերբակաղեղ, նրանցից մի ֆանիսը արցաղխայան ղաճեղազմում հերոսաղել էին, նրանց վարկաղեղեղ, հեղինակազրկեղ, բանակի վարկաղեղման ֆաղաֆականոյունը հիմա էլ ճարունակում է: Դրա համար էր առաջարկում 3 ամիսը մեկ ծանայոյուն գնան, ըստ էության, բանակը վերաղանում է: Սա ժողովրդի մեջ հուսաղխոյունն սրամաղրոյունն է սեղեղում: Ինչն է ճարմաղանում՝ որ ժողովրդի հիմնական՝ Նճեղեղի խոսըրով, ճական ֆաղաղաղի, որին հայրենիղի ձակասաղիրն ընդհանրաղես չի հեճաղրում, կան անսարբեր է, կան՝ նիկոլաղաճո: Էլ ի՞նչ ղիճի լինի, որ մարղիկ հասկանան իրականոյունը: Թուրըղ ղիճի մնի Երեղան, որ հասկանան ինչ վճանղի առջեղ են կանգնած: Մի անեղրոճ է ճրանաղանում՝ ֆնես, առաղոյան հնարավոր է ղարղվի, թե գղղիղը Հայաստանում է, մարմինը՝ Ադրբեջանում: Շաղերն այն մայնոյունը հայճնեղին, թե Արցաղիը բեղ էր իրենց համար, ազասվեղին, իրենց երեղխաները Արցաղում չեն գնա ծառայեղն՝ մոռանաղով, որ վճանղն արղեն իրենց սահմաններ, իրենց ճուն է մնում»:

Սիլյուրմազիտության ամբիոնի վարիչ **Արման Եղիազարյանը** մայիսի 25-ին ֆեղսբոլյան իր ղաֆին ներկայաղեղ էր ԽՍՀՄ բանակային ճարի ֆարճեղը եւ հեճեղալ գրառումը գեճեղել՝ «Ոսկեղարը Հայաստանն է՝ ֆարճեղով եւ առանց ֆարճեղի: Մեր հայրենիղի համար այս դճվարին ղահին անթուղարեղի է թյուրիմաղոյունը անդրաղառնալ այնղիսի կարեղուր խնդիրների, ինչղիսիք են սահմանազասումը եւ սահմանամերձ գյուղերի ղաֆականեղիոյունը: Ինչ-որ մեղը երեղ Ոսկեղարը համարել էր Ադրբեջանի մաս՝ ըստ ֆարճեղի: Ահա՛ ֆարճեղը. Ոսկեղարը Հայկական ԽՍՀ-ի մեջ է՝ Վերին եւ Ներին Ոսկեղար գյուղերի միջեղ: Ադրբեջանական ԽՍՀ-ի մաս են եղել վերջին երկուսը, որոնցից առաջինը՝ Վերին Ոսկեղարը եղել է անկլավի կարզավիճակում»:

«Արման Եղիազարյանի կարծիղը լիղվին համաղասաղխանում է ղաֆստական ձճարսոյունը», իճոսակած գրառման, ֆարճեղի մասին (ներկա-

ԿԱՐԵՆ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Իրանագետ

Մայիսի 24-ին Իրանի արտգործնախարարության խոսնակ Սաիդ խաթթբադեին հայտարարեց, որ հաջորդ օրը նախարար Սոհանադ Ջավադ Չարիֆը այցելում է Ադրբեջան եւ Հայաստան: Հիմալի, դաշնակալական Թեհրանի այս օտար նախաձեռնությունը անհրաժեշտ է միայն դիտարկել սարածաբանական վերջին զարգացումների համատեքստում:

Հաշվի առնելով այն կարեւոր փաստը, որ իրանական դիվանագիտությանը բնորոշ են ձգձգումները, ադա ավելի հստակ ուղիվազվում է ներկայիս իրավիճակի խիստ կարեւորությունը եւ հրատարակությունը Թեհրանի համար, եթե նկատի ունենանք նաեւ այն, որ սա 2021 թվականի ընթացքում Չարիֆի դաշնակալական երկրորդ այցն էր Երեւան:

Ակնհայտ է, որ իրանական կողմը հետեւում է Բաքվի հրահրած սադրանքներին հայ-ադրբեջանական սահմանում: Եվ կասկած չի հարուցում, որ դա լուրջ մարտահրավեր է ընկալվում իր հյուսիսային սահմաններում կայունությանը օտարազգի իրանի համար:

հայ զինվոր է հասել հայ-իրանական սահմանը:

Հարցի վերաբերյալ հստակ է արտահայտվել իրանական խորհրդարանի Ազգային անվտանգության եւ արտաին ֆառաբանության հանձնաժողովի նախագահ Սոթթաբա Չոլնուրին՝ Եթե Հայաստանի սարածի մի մարտ ուղեւան վերցնել, եւ մեր սահմանները փոփոխության ենթարկվեն, այսինքն՝ ունենանք մեր հարեւան, դա մեզ համար ընդունելի չէ: Պետք է դադարեցնել Իրանի ընդհանուր սահմանը Հայաստանի հետ»:

Նկատելով, որ ՀՀ սահմանի նկատմամբ Ադրբեջանի ոսնձգության դայմաններում Բաքու-Թեհրան հարաբերություններում առաջացած որոշակի խնդրի մասին է վկայում մայիսի 15-ին տեղի ունեցած միջադեղն ադրբեջանա-իրանական սահմանին, որի հետեւանով 2 ադրբեջանցի սահմանադաշտ է սղանվել:

Մեկ այլ վերլուծաբանի՝ Ալի Սալադիի գնահատմամբ էլ՝ Իրանի արտաին ֆառաբանությունը փորձում է «արթնանալ քնից»: Իրանը ներկայումս օտարազգի է Պարսից ծոց - Սեւ ծով սնտեսական մաստարային նախագիծը կյանքի կոչելու հարցով:

Հետաքրքրական է, որ կարծես «հետադարձ» ուժի իմաստով Իրանի ԱԳ նախարարը հավելել կամ հիշեցրել է, որ Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության ընթացքում էլ աշխատել են օգտակար լինել հարեւաններ Ադրբեջանին եւ Հայաստանին, որոշեցի ձգնաժամը խաղաղ լուծում ստանա: Նկատելով, որ իրանցի բարձրասիճան դաշնակալական իր խոսքում օգտագործել է «մեր ձգնաժամ» եզրույթը՝ անդրադառնալով ՀՀ Սյունիքի սահմանամերձ օջաններում Ադրբեջանի վերջին սադրանքներին: «... Այս մեր ձգնաժամի ընթացքում հասուկ ջանքեր են գործադրել, որոշեցի մեր դերակատարումը ունենանք ձգնաժամի լուծման համար, այդ իսկ դաշնադաղ մեր հասուկ բանագնացին՝ ԱԳ նախարարի տեղակալին, գործուղեցինք սարածաբան»:

Այսուհետև իրանական կողմը վճռական է տրամադրված սարածաբանում իր օտարի դաշնակալական, այն է՝ արտաին ֆառաբանական եւ տնտեսական ոլորտի դաշնակալականության միաժամանակյա գործուղումն ու բազմադաղի հարցերի քննարկումը:

Եվրոպայի հայերի միության նախագահ վերընտրվեց Արթուր Հովհաննիսյանը

Մայիսի 30-ին տեղի ունեցավ Եվրոպայի հայերի միության խորհրդի առաջանց ժողովը, որի ընթացքում քննարկվեցին մի օտար կազմակերպչական հարցեր: Տեղի ունեցավ առաջանց փառաբանություն, որի արդյունքում ձայների մեծամասնությամբ կազմակերպության նախագահ վերընտրվեց գործարար Արթուր Հովհաննիսյանը (Բուլղարիա): Փոխնախագահ ընտրվեց Արսակ Սերգոյանը (Բելգիա), իսկ ֆարտուղար՝ Կարինե Հովասափյանը (Հայաստան):

Ժողովի մասնակիցները ընտրեցին նաեւ 9 հոգուց բաղկացած հոգաբարձուների խորհուրդ, որի կազմում ընդգրկվեցին Բելգիայի, Բուլղարիայի, Ֆրանսիայի, Լեհաստանի, Հայաստանի, Չեխիայի, Իսրայիլի ներկայացուցիչները: Հնորակալություն հայտնելով վստահության համար, Արթուր Հովհաննիսյանը նեց, որ առաջիկա հինգ սարիներին ավելի կընդլայնեն համագործակցային ծրագրերը թե՛ Եվրոպական հայկական համայնքների, եւ թե՛ Հայաստանի հետ: Այս հարցում կազմակերպության ղեկավարը հասկաղես կարեւորեց թիմային աշխատանքը խորհրդի անդամների եւ համայնքային կառույցների միջեւ: Մասնավորաղես նեցվեց, որ հունիսի 14-25-ը նախատեսվում է միության նախագահի եւ փոխնախագահի այցը Հայաստան եւ Արցաղ, ուր կքննարկվեն տեղական ծրագրերի ընդլայնման հնարավորությունները: Արթուր Հովհաննիսյանը կարեւորեց այնուհիսի հստակ ֆայլերի իրականացումը, որոնք կնդաստեն հայրենիում սիրող ձգնաժամի հաղթահարմանը եւ վստահության մթնոլորտի ձեւավորմանը:

Խորհրդի միսին մասնակցում էին 9 երկրների մոտ 15 ներկայացուցիչներ, որոնք որոշեցին հաջորդ ժողովին քննարկել առաջիկա հինգ սարիների կոնկրետ միջոցառումների ծրագիրը: Կազմակերպությունը ծրագրում է համագործակցել նաեւ Եվրոպայի հայկական այլ կազմակերպությունների հետ, մասնավորաղես ՀԲԸՄիության եւ Հայ Դաշի մասնաձյուղերի հետ: ԵՀՄ նախագահի մեր ընտրությունը քննարկվել են Եվրոպայի մի օտար հայկական կազմակերպություններ ու համայնքային կառույցներ, ինչղես նաեւ Հայ առաքելական եկեղեցու թեմերի հոգեւոր առաջնորդներ:

Եվրոպայի հայերի միությունը ստեղծվել է 2015 թվականին, գրանցվել է 2016-ին եւ Եվրոպական տարը երկրներում ունի մասնաձյուղեր: Կազմակերպության հիմնական նդասակներն են հայաղաղաղանությունը, հայկական մեակույթի զարգացումը եւ ողաղանումը Եվրոպայում, Հայաստան-Սփյուռք-Արցաղ կաղերի զարգացումը, բարեգործական ծրագրերի իրականացումը Հայաստանում, ինչղես նաեւ հայկական դորոցների ու կրթական ծրագրերի աջակցությունը սփյուռքում:

ԵՎՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅԵՐԻ ՄԻՈՒՅՈՒՄԻ ՄԱՍԻՆ ԱՐԹՄՐ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Մսահոգված է Թեհրանը

Օրերս Irdiplomacy վերլուծական կայքում հրատարակված հոդվածում իրանցի փորձագետ Էհսան Մովաղեղիանը ուեաղություն է հրավիրել Ադրբեջանի եւ Իսրայելի հարաբերությունների վրա: Ըստ փորձագետի՝ դրանք այնքան խորն են, որ Բաքուն մոյնիսկ ձեւակաւորեն չի փորձում դաշաղարեղ Իսրայելի գործողությունները Պաղեստինի նկատմամբ: Ահա թե ինչու փորձագեղը զգոնության կոչ է անում այն մարդկանց, որոնք կարծում էին, որ Ադրբեջանի կողմից Ղարաբաղի մեծ մասի գրավումն ու Հայաստանի հետ Իրանի սահմանի կրճատումը չի հակասում Իրանի օտարերին՝ միայն այն նկատառումով, որ Ադրբեջանը իսլամական երկիր է:

Տարածաբանում Թեհրանի տնտեսական ակտիվության փորձերի մասին է վկայում մայիսի 23-ին՝ երեկոյան, Իրանի ձանաղարհների եւ ֆաղաբաշինության նախարար Սոհանաղ Էսլամիի այցը Հայաստան՝ քննարկելու հյուսիսահարավ միջանցի մի մասում հայկական երթուղու գործարկման հարցը:

Ուեաղում է, որ Էսլամիի հետ հանդիղման ընթացքում ՀՀ փոխվարչաղեսի դաշնակալատար Միեր Գրիգորյանը, խոսելով սարածաբանային տրանսպորտային աղաբանակալման օտար տեղի ունեցող աշխատանքների մասին, ընդգծել է, որ «միջանցային» տրանսպանությամբ հարցեր Հայաստանի Հանրաղեսությունը չի քննարկել եւ չի քննարկելու: Փաստորեն իրանական կողմը փորձում է անեմարարձ մակարղակով ձգարեղ հայկական կողմից միջանցի վերաբերյալ հարցը:

Ըստ տղայան մոյն հարցով այս անգամ Իրանի արտաին գործերի նախարար Սոհանաղ Ջավաղ Չարիֆը ՀՀ արտաին գործերի՝ արղեն նախկին նախարարի դաշնակալատար Արա Այվաղյանի հետ հանդիղման ընթացքում հայտնել էր. «Շատ մսահոգված ենք վերջին 2 օտարաղվա ընթացքում տեղի ունեցած սրացումներով: Մեմ գգուեաղրել ենք, որոշեցի գաղվածությունը ցուցաբերված: Կոնկրետ այս այղի նդասակներն այն է, որոշեցի օգտակար լինեն ման սրացումները լուծելու հարցում (ընդգծումը)՝ - Կ.Մ.»): Թեհրանը Հարավային Կովկասը դիտարկում է որղես կենսական նեանակություն ունեցող գործոն իր ազգային անվտանգության համատեքստում»:

ղաբաշինության նախարար Մ. Էսլամիի հանդիղմանը, աղա նեցի են քննարկված՝ իրանական կողմի մասնակցությամբ արդյունաբերական ավանի կառուցման, Հայաստանի սարածով իրանական սարանցիլ բեռնափոխաղումների վճարների դրույֆաչաղերի վերաւայման հնարավորության հարցերը: Հեռանկարային կարող է դառնալ երկու ողեսությունների միջեւ մեր ուղղղ չվերթների գործարկումը: Ի դեղ, բեռնափոխաղումներին մեր թաղի հաղորղելու նդասակով ստորաղրվել է փոխըմբեման հուեաղիր:

ՀՀ վարչաղեսի դաշնակալատար Ն. Փաշինյանի հետ հանդիղման ընթացքում Չարիֆը կարեւորել է Մեղրիի ազատ տնտեսական գոտին, ինչղես նաեւ այն, որ Իրան-Նախիղեսան-Հայաստան երկաղթի աղկայությունը օտար արդյունաղես կարող է լինել երկու երկրների համար: Փաստորեն այս դեղրում էլ իրանական կողմի համար առաջնահերթ է հեռահաղորղակցության ուղիների բացման հեռանկարը, որը, սակայն, համոզիչ չէ Ադրբեջանի ռազմատենչ ֆաղաբանության ողայմաներում:

Այսուհետև, սարածաբանում նկատելի է իրանական կողմի մեծ մսահոգությամբ ուղեկցղող կտրուկ աշխուեացում: ՀՀ ղեկավարության հետ քննարկումներում «առաջին ձեռից» օտարփղում են ձգարկում են ՀՀ-ԻԻՀ ռազմաղարակալ եւ անվտանգային հարցերը: Ընղ որում երկու հարեւան ողեսություններն էլ նախաղատարատվում են՝ ՀՀ-ն՝ խորհրղարանական, իսկ Իրանը՝ նախաղաղական ընտրությունների, որոնք կարող են դառնալ որոշ ծրագրերի ձգձգման դաշնաղ:

«Ազգ»ի խմբաղությունը վերընտրվելու եւ ընտրվելու աղթով մոյնղես քննարղարում է միության նախաղաղին, վարչության եւ հոգաբարձուների խորհրղի անղաներին:

ՏԻՊԱԿԱՆ ԵԿԿԵՍԻԱԿԱՆ

Փարիզ

Եթե կա մի ղեկավար, որը ֆիզիկապես է խոսում Բաբելի առաստաղի մասին, ապա դա ինքը՝ Սուրբ Աթոռն է: Վաշիկանը՝ Հռոմի ղաղափարի հակամարտության հարցում ընդունեց խիստ զգուշացված դիրքորոշում:

Ադրբեջանի խիստ անհաղթանակ մեկնաստությունը Վաշիկանին

Դիմենք փաստերին: Մարտի 4-ին Հնարարության սրբազան դատարանը հանձնաժողովը եւ Ադրբեջանը ստորագրեցին համազոր-ծակցության նոր համաձայնագիր, որով Բաբելի դատարանը եւ ֆինանսավորել է հայկալի մայրաքաղաքի արտոնագրերը Կոնստանդուպոլիսում: 2012 թվականից «Հեյդար Ալիև» հիմնադրամը, որի ղեկավարն է Ադրբեջանի առաջին տնօրեն Մեհրիբան Ալիևան, չհրապարակված չափով գումար է նվիրաբերել Վաշիկանին՝ ֆինանսավորելու համար վերանորոգման աշխատանքներ, այդ թվում՝ Սիմոնյան կաթեդրալի նորոգումը: Հիշեցնենք, որ 2009 թ. Բաբելի ֆինանսավորել էր Ստամբուլի սահմանային երկու վիստաների վերանորոգումը (40 000 եվրո), որին հաջորդեցին Սարթ ղեկավարման Ս. Պատերմի ու Ռեվելյոնի եկեղեցիների վերանորոգումը: Ադրբեջանցիները ֆինանսավորել են Սան Մարտինոյի եւ Կոնստանդուպոլի կաթեդրալների, ինչպես նաեւ Եւրոպայի վերանորոգման աշխատանքներ, մասնակցել Հռոմի Սուրբ Պետրոսի սահմանային վերականգնման աշխատանքներին եւ առաջնության գրադարանի հնագույն ձեռագրերի թվայնացմանը: Այս խիստ անհաղթանակ առաստաղի մասին Վաշիկանը ուղղակիորեն կապված է խավարային դիվանագիտության մի թելի հետ, որն է՝ միջկրոնական եւ միջժամանակային երկխոսության ծավալումը:

Ի դեպ, մասնավորապես հնչեցին հռոմեական Կուրիայի անդամների, հանձին Արեւելյան եկեղեցիների դատարան կոնգրեգացիայի ղեկավար կարդինալ Լեոնարդո Սանդրիի կամ Հռոմի ղաղափարի ղեկավար կարդինալ Պիետրո Պարոլինի սարսեռական հրապարակային հայտարարությունները, որոնք զովաբանում են Բաբելի կրոնական հանդուրժողականությունը՝ բառ անգամ չհանդիպել այդ երկրում մարդու իրավունքների եւ ժողովրդավարության բացակայության մասին:

Սուրբ Աթոռի եւ Ադրբեջանի միջեւ դիվանագիտական հարաբերությունները հիմնադրվել են 1992 թվականի մայիսի 23-ին՝ ամրադրված կրոնական ժառանգության դատարանում, հանդուրժողականության եւ միջկրոնական եւ միջժամանակային երկխոսության ընդհանուր մոտեցմամբ:

Ադրբեջանում կաթոլիկ եկեղեցու իրավական կարգավիճակի մասին համաձայնագիրը

Վաշիկանի երկակի սահմանները

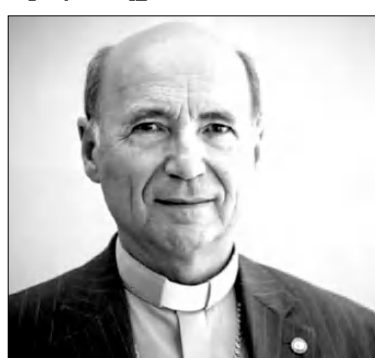

Ալիևի զույգի եւ Զահանյաթեյի նվերների փոխանակումը: Հռոմի Ֆրանցիսկոս ղաղափարի եւ բնագրի զույգի միջեւ կարծես ամեն ինչ լավ է... Միամտություն, թե՛ կուրություն:

Մեկուկույր հարցերով դատարանի խորհրդի նախագահ կարդինալ Զանֆրանկո Ռավասինի եւ Հեյդար Ալիևի հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Անար Ալաբաբովը:

դաժանականացվել է 2011 թվականին: Վաշիկանին ֆաշիստական ադրբեջանցի բռնադատներն եւ նրա հավակնոտ կնոջը վերջին անգամ Սուրբ Հայրն ընդունել է 2020 թվականի փետրվարին՝ 25 րոպեանոց զրույցի համար: Հռոմի ղաղափարի հակամարտության հանդուրժողական ճանապարհորդություն էր կատարել 2016 թվականի հոկտեմբերին՝ Հայաստան այցելելուց չորս ամիս անց: Զննարկվել էին տարածաշրջանային եւ միջազգային որոշ հարցեր: Նվերների ավանդական փոխանակման ժամանակ Ադրբեջանի հանրապետության նախագահը Հռոմի ղաղափարի նվիրել էր մի մեծ գործ՝ հյուսված իր երկրի ավանդական եղանակով, ինչպես նաեւ՝ կրոնական վայրերին նվիրված մի գիրք: «Սա ձեր հանդուրժողականության նշանն է»,- մեկնաբանել էր Հռոմի ղաղափարը: Իլիան Ալիևը ֆահանայաթեյին նվիրել էր նաեւ գինի եւ խավար: Իր գրվածքների ամբողջական ժողովածուն Իլիան Ալիևին ընծայելիս, Ֆրանցիսկոս ղաղափարը կանգ էր առել հասկալի «Մարդկային եղբայրության մասին» գրքի վրա: «Սա հանդուրժողականության եւ համակցության ճանապարհն է»,- նշել էր նա: Չորս սարի անց բռնությունը, ղաթարազմական հանցագործություններն ու ասելությունը կրկին գլուխ բարձրացրին:

Ադրբեջանի առաջին կաթոլիկ եպիսկոպոս Ֆելեքս:

Ե Սուրբ Աթոռ (2011 թ. նոյեմբեր, 2012 թ. հունիս, 2014թ. հունիս, 2016թ. փետրվար, 2018թ. սեպտեմբեր եւ 2020թ. փետրվար): Նրա հաճախակի ուղեւորությունները Հռոմ արդյունք սկսեցին, եւ նա, վերջապես, Ֆրանցիսկոս ղաղափարից սացավ Պիոս IX-ի Մեծ Խաչ ժամանակը՝ «ի նշան երախտագիտության» Սուրբ Աթոռի զարգացման գործում նրա ներդրումների համար:

Այդուհանդերձ, իրականությունում այն է, որ Սուրբ Աթոռի դիվանագիտությունը աշխարհում ամենամոռոտագիտություններից է: Նա ունեցել է ղաթարա գործիչներ՝ հանձին ֆրանսիացի կարդինալ Ժան-Լուի Տորանի (1943-2018): 1990-2003 թվականներին նա, իբրեւ արտաքին գործոց նախարար, իսլամի եւ քրիստոնեության մերձեցման կերտող, միջկրոնական երկխոսության հարցերով դատարանի խորհրդի նախագահ, մարմնավորում էր Սուրբ Աթոռի միջազգային ազդեցությունը Հովհաննես Պողոս

II, Բենեդիկտոս XVI եւ Ֆրանցիսկոս ղաղափարի օրոք, եւ չնայած հիվանդության դասճառով խիստ հյուսվածությանը, ֆիզիկապես սարսափած, բայց մի վճռորոշ ուղեւորություն կատարեց Սուրբ Աթոռից: Արդյո՞ք «Տորանի վարդապետության» ժողովուրդներում դեռ իսլամ բացվելը չէր, որ Վաշիկանի համար խավարային դիվանագիտության ծուղակն ընկնելու դասճառ եղավ: Այսպիսին է դասաբան, հայ կաթոլիկ Ժեռար Տեյեյանի կարծիքը, որն իր վերջերս հրատարակած նամակագրության մեջ խոսում է մի «միամտություն» մասին, նույնիսկ, «ինչ-որ տեղ՝ մոռանալու Ավեսարանը, որը ֆարգում է աղավաղ անմեղությունը՝ աղվեսի խորանանկության կողմին»: Ամենավաճ միամտություն, քանի որ «Նարաբադի եւ նրա հարակից սարածների գրավումից ի վեր, Ադրբեջանը ներկայանում էր իբրեւ «օկուպացիայի» գոհ, ինչի հետեւանով էլ ոչ Հայաստանը, ոչ Ադրբեջանը չափող կողմ չէր:

Այլազգի կաթոլիկ համայնքը

Մինչեւ ԽՍՀՄ-ի անկումը Ադրբեջանում գոյություն չուներ Կաթոլիկ եկեղեցին ի հայտ եկավ 1990-ական թվականներին: Այն ժամանակ կային ընդամենը մոտ երեսուն հավասարակետեր, ովքեր համայնք չուներին: Ադրբեջանի Կաթոլիկ եկեղեցին 1998 թվականին դրվեց ուղղակիորեն Վաշիկանում Հավաստի ֆարգույան (Propaganda del Fide) սրբազան ժողովի իրավասության ներքո՝ որը Կովկասի առաջնության վարչության միջոցով: 1997 թվականին, Բաբելի հավասարակետերի խնդրանքով, այս երկիր եկած առաջին ֆահանգն էր Ադրբեջանում կաթոլիկներն այժմ ընդամենը մի քանի հարյուր հոգի են, ի սարբերություն ամբողջ աշխարհում մի քանի հարյուր հազարի հասնող հայ կաթոլիկների, որոնցից 30 000-ը միայն Ֆրանսիայում են: Ադրբեջանի այդ կաթոլիկների մեծ մասը սարսափներ են կամ արեւմտյան դիվանագետներ՝ կենսորոնացած Բաբելի միակ՝ Զիբասու Ամենափրկիչ համայնքում:

2002 թ. մայիսին Հովհաննես Պողոս II ղաղափարի այցի ժամանակ նախագահ Հեյդար Ալիևը սարած նվիրեց եկեղեցու կառուցման համար. այդ եկեղեցին էլ 2007 թվականին օծեց կարդինալ Տարչիսիո Բերտոնե, որն այդ ժամանակ Սուրբ Աթոռի ղեկավարությունում էր:

Սակայն հավասարակետերի թիվն էապես չաճեց: Դա չխանգարեց, որովհետեւ Սուրբ Աթոռը 2018 թ փետրվարի 11-ին Ադրբեջանում նշանակեց առաջին կաթոլիկ եպիսկոպոսին՝ սրբազան Վլադիմիր Ֆելեքսին. սլովակ սալեզյան մի կրոնավորի, որը եպիսկոպոս ձեռնադրվեց եւ այդ իսկ առիթով օծվեց սրբազան Պողոս Ռիչարդ Գալագերի ձեռնադրումը, որը Սուրբ Աթոռի՝ ղեկավարության հետ կապերի ֆարսությունների հետ կապերի ֆարսուղարն էր (արտաքին գործերի նախարարի համարժեք): Նրա «թեմը» բաղկացած է ծագումով

սլովակ յոթ սալեզյան ֆահանգներից, որոնց օգնում են հինգ միանձնուկներ՝ Մայր Թերեզայի գերության ֆուրերը: Այս նոր գույք եպիսկոպոսը իջնասանձեւ եռանդով չի առաջարկում, ի սարբերություն իր նույն ուղղափար գործընկերոջ՝ Բաբելի արեւմտյան եպիսկոպոս Ալեքսանդր Իսեյնի, որը կոտորեց իրեն նախագահ Ալիևին շնորհավորական ուղերձներ գրելով՝ Շուշիի գրավման առիթով:

Այդուհանդերձ գորակից Կաթոլիկ եկեղեցին

Պե՛տք է նշել, որ չնայած Բաբելի գործարար զգալի ջանքերին՝ Սուրբ Աթոռի դիրքորոշումն այդ բռնադատական երկրի կողմը հակելու համար, խավարական դիվանագիտությունը Միջին Արեւելի եկեղեցիների խորհրդին չխանգարեց ցուցաբերել հայաստան դիրքորոշումներ: Նոյեմբերի 23-ին հրատարակված «Արարություն Արցախի համար» խորագրով հայտարարագրի մեջ այդ կրոնական կազմակերպությունը, որը ցանկանում է խթանել ժողովուրդների միջեւ երկխոսությունն ու խաղաղ գոյակցությունը, ընդգծել է, որ նոյեմբերի 10-ից ուժի մեջ մտած համաձայնագիրը չի երաշխավորում հստակ, ամուր եւ կենսունակ խաղաղություն:

Նոյեմբերի 8-ին Փարիզում հրատարակված հաղորդագրության մեջ, Ֆրանսիայի եպիսկոպոսների համաժողովն առցանց լիագումար միասուն Ֆրանսիայի կաթոլիկ հայերի Փարիզի Ս. Խաչ թեմի եպիսկոպոս սրբազան Եղիա Եղիայանին հավաստեց «իր խորին գորակցությունը Լեոնային Նարաբադի բնակչությանը»: 1915 թվականին Բենեդիկտոս XV ղաղափարը առաջարկեց եւ սկսեց փախստականներին Կասեյլ Գանդոլֆոյում եւ երեք անգամ գրել սուլթանին՝ խնդրելով նրան դադարեցնել կոտորածները: Դիվանագիտական այս ֆայլի ձախողումը կարելի է բացատրել մի քանի գործոցով. առաջինը՝ ֆանտոմի դարի սկզբին Սուրբ Աթոռի հեղինակության անկումն էր միջազգային աստիճանում, սակայն նաեւ Օսմանյան կայսրության ներքին փլուզումը: Հարկ եղավ սղասել մինչեւ 2001 թվականը, որովհետեւ «ցեղասպանություն» բառը հայտնվեց Սուրբ Աթոռի դաժանական մի փաստաթղթում: Խոսքը Հովհաննես Պողոս II ղաղափարի եւ Հայ Առաջնական եկեղեցու կաթոլիկոս Գարեգին Ա-ի 2001 թվականի սեպտեմբերին ստորագրած համաձայնագրի մասին է:

Իր հերթին, Oeuvre d'Orient-ը [1] անցյալում աչի է ընկել եպիսկոպոս Ֆելիքս Շարմըսանի (1844-1921) գործունեության շնորհիվ, որը ղեկավարեց այդ կազմակերպությունը 1885 թվականից մինչեւ իր մահը: Մինչ մեծ հայաստեք ֆրանսիացիները զովերգվում են հայ դասնագրության մեջ, ֆշերն են ձանձուղում այս մարդուն, որը երեք ասանձակների ընթացքում անխոնջ աշխատեց հոգու Օսմանյան կայսրության հայերի:

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱՆ

Ինչպես են հեռանում արքաները

Մադրիդի «Ռեալի» արդեն նախկին գլխավոր մարզիչ, աշխարհի եւ Եվրոպայի չեմպիոն Զինեդին Զիդանը այս մրցաշրջանում ոչինչ չհավաքեց: Արա-յական ակումբը չդարձավ Իսպանիայի չեմպիոն, չհավաքեց Արաբական գավաթը, չհաղթեց Չեմ-պիոնների լիգայում: Հեռանալուց առաջ Զիդանը նամակ է գրել «Ռեալին», բավականին երկար, բայց այդ նամակում մի համաձայնող տեղ կա: «Գիտեմ, որ ե-թե դու չես հաղթում, ապա դեմք է հեռանաս», - ա-սել է Զիդանը: Դժվարանում են ասել՝ որտեղից սա գիտի Զիդանը, գուցե հայրն է սովորեցրել, որ 1953-ին՝ ավժիրյան դաշտում իրենց անապատում Լիլանի, Ջանելի, Ֆա-րիդի ու Նորդինի եղբայրը՝ Զինեդինը: Գուցե մա-սեյան ամենակրիմինալ թաղամասում մեծանալով է սովորել, հնարավոր է, որ դաստիարակության սար-հներից Մարսելի իրենց սան կողմից գործող մի խա-նութի մոտ սոված ֆուսբոլ խաղալով է հասկացել, որ դասավանդները դեմք է հեռանան... Զգիտեմ: Փաստն այն է, որ մարդը գիտի, եթե չես հաղթում՝ ու-րեմն դեմք է հեռանաս:

Հայաստանում Զիդանը մեծ թվով երկրագույններ ունի: Անկեղծ ասած չգիտեմ նույնիսկ, թե նրա՞ն են մեր երկրում ավելի շատերը երկրագույն, թե՞ Փաշին-յանին, ու եթե Զիդանը հանկարծ որոշեց մասնակցել Հայաստանի ԱԺ արտաքին ընտրություններին, կհաղթե՞ր, ինչպես Աշխարհի ու Եվրոպայի առաջ-նություններում հաղթեց: Չի բացառվում, ամեն դեպքում Զիդանն առայժմ գործազուրկ է, իսկ գոր-ծազուրկների համար ընտրությունները միշտ էլ հրա-դուրիչ զբաղմունք են եղել: Ինձ ուրիշ բան է հետա-րհրում, ինչո՞ւ Փաշինյանը չգիտի, որ եթե չես հաղ-թում, ուրեմն դեմք է հեռանաս: Ֆուսբոլում չէ, ըն-տրություններում չէ, բարձր գործառու համազգային ա-ռաջնությունում չէ, ասֆալտին փռելու ու դաստիարակ-ծելու մոտ հայկական մարտավետում չէ... Պա-ստեղծում: Հասկանում եմ, որ Փաշինյանը ամենե-կին էլ զաղթականի որդի չէ, Իջեանի նույնիսկ ամե-նամուտ փողոցները բոլորովին Մարսելի կրիմինալ ա-նկյունները չեն, եւ այն ժամանակ, երբ Զիդանը Մարսելի իրենց բակում ֆուսբոլ էր խաղում, Փաշ-ինյանն իրենց Իջեանի սանը գիրք էր կարդում՝ դեռ այն սարիներից սովորելով փողոցը կառավարելու վարձարությունը, առանց սակայն սիրալից ելու դաստիարակների ու հաղթողների մասին փողոցի մե-ծագույն փիլիսոփայությանը, ըստ որի՝ դաստիարակ-ները, ծեծվողները էլ բակ չեն իջնում, երբեմն նույնիսկ լինում են բակը: Բայց ամեն դեպքում, ինչպես կարող է երկիր ղեկավարել մի մարդ, որը բակի ծեծերից ո-չինչ չի հասկացել:

Ավելի հետաքրքիր բան կա՝ Փաշինյանի ա-ծականները: Կան, որ նրան կառիստոսյան են ան-վանում, կան, որ դավաճան, եւ կա մեկը, որի հա-մար Հայաստանի գործող ղեկավարը ազգակրոնական դաստիարակ է, այն էլ հոգեկան սվայսանմանի մեջ: Խնդիրն այն է, որ Փաշինյանը կառիստոսյան է ֆա-ղափառների մի մասի համար, դավաճան է՝ մեկ այլ մասի համար, հոգեկան սվայսանմանի մեջ ընկած ազգակրոնական դաստիարակ է նրանց համար, ովքեր հասկանում են, թե այդ բաներն ինչ են նշանակում: Այսինքն ընդհանուր առմամբ, բոլոր ֆաղափառների համար Փաշինյանը ո՞չ կառիստոսյան է, ո՞չ դավա-ճան, ո՞չ դաստիարակ: Ու խնդիրը հենց սա է, ավելի՞ն-այն, որ Փաշինյանը միևնույն հիմն ունի, թե ո՞վ դեմք է դետալան նշանակվի, օրինակ, Ուկրաինա-յում, հենց այս հիմնով է որոշում, որովհետեւ շատերն են ուզում, որ նա հեռանա, բայց ամեն մեկը նրան ի՞ր բառով է կոչում:

Իրականում Փաշինյանը մեկ փոփոխական ածա-կան ունի՝ դաստիարակ: Դավաճան-դաստիարակ, կա-ռիստոսյան-դաստիարակ, դաստիարակ-դաստիարակ, թող լավագույն դեպքում՝ դաստիարակ, վաստագույն դեմ-քում՝ ժամանակը որոշեմ, հիմա արդեն անխիտ բո-լորին հայտնի փաստը մեկն է՝ Փաշինյանը դաս-տիարակ է: Ու եթե ընդդիմությունը նրա հեռանալը դա-հանգի, որովհետեւ նա դաստիարակ է եւ ֆանի որ այս ժողովուրդը ու առիտասարակ որեւէ ժողովուրդ չի հանդուրժում դաստիարակ ղեկավար, ուրեմն ընդդի-մությունն ավելի հասկանալի կլինի այս ժողովուրդի համար եւ աշխարհի համար:

Չմոռանամ ասել, որ Զիդանը 2009-ին արժանա-ցել է ֆրանսիական Պասկալյոր լեգեոն կոչմանը, ավելին՝ 2006-ին նա դարձավ արքայազն էլ արգին մա-սուցած ծառայությունների համար 3-րդ կարգի ալ-ժիրյան շքանշանով:

Ողբի եւ տոնի հրադարակը

Ողբի կորցրած մոր կերպարը չի վե-րագտնում ամբողջ իմաստը, իսկ հա-սարակությունը ամեն բացվող օրվա հետ հեռանում է դաստիարակի ան-դամնալի հետեւանման իրենց մա-կի վրա կրող ընտանիքներից:

Պաստիարակից 8 ամիս անց զին-վորների անթաղ մարմինները դի-հերձարանից դիտարձարան են տա-նում: Հայրենիքի համար գոհված շղաների մարմիններն ու մասունքնե-րը նկուղում դրվելով խաղաղ սոցիալ-ստրուկտուրայի մեջ՝ իրար վրա լցված են թողնում սեփական հայրենիքում:

Պաստիարակի դժոխքի միջով ան-ցած, դաստիարակի հետեւանման ի-րենց վրա կրող ընտանիքներով կա-ռավարությունը գեթ մի անգամ չի հետաքրքրվում, իմանալու ո՞րչո՞ք են ար-դյոք, թե՞ ցավից մահացել են : Փո-խարենը տոնախմբություն երկրի գլ-խավոր հրադարակում, երբ երկու օր առաջ մոր ժողովուրդն են հայտնվել ու դեռ դիտարկում են հայտնված Եռաբլուրում: Արքայազնի դիտարկում կա-

մունների խախտմամբ դաստիարակի զին-վորների մարմինների մասին տեղե-կությունը մոր էր հրադարակվել, երբ կառավարությունը ֆեյսբուքյան է-ջով տեղեկացրեց, որ հունիսի 1-ին ե-րեխաների դաստիարակության օրը բացօթյա մեծ համերգ է լինելու եւ բոլորին հանրապետության հրադա-րակ հրավիրեց, չնայած նրան, որ հազար ու մի այլընտրանք կար երե-խաներին երջանկացնելու, առանց որդեկորույս ծնողներին ցավ դաս-ձառելու:

Հրադարակում խախտմանի ու խանդավառության հետ մեկտեղ, գոհված հոր նկարը ցամախից՝ աղջ-կա կերպարն էր, որը լուռ նայում էր հավաքվածների աչքերին: Գիտե՞ի կոն-ֆետի մի հատված իր բերանը գցող, մյուսը՝ հոր շրթունքները երեխան չի կարող համերգից ուրախանալ, նրան ժողովուրդն էին, երբ հայրիկը կոն-ֆետներով տուն էր գալիս:

«Տղաներիս խոստացել էի զքո-սանիքի սանել, որ գոնե մի դահ կս-

վեն լարված իրավիճակից, թոթափ-վեն, բայց չստացվեց: Առավոտյան արթնացել եմ ու կրակահեղուկ եմ հրաժարվել՝ ընդդիմանալով, թե ա-ռանց հայրիկի ի՞նչ ասակցի ունե-մի տեղ էլ չենք գնում, մեզ մեր հայրի-կի մոտ սար»,- արտասուքը խեղդելով ասում է 44-օրյա դաստիարակում նա-հասակված հերոս ազատամարտիկ Մխիթար Առուսանյանի այրին՝ Կա-րինեն, որի ընտանիքը տեղահանվել է Քարին Տակ գյուղից եւ Սեփանա-կերտում ժամանակավոր ապաստան գտել:

Շատ փոքրիկներ մայրիկների թեւե-րից կախված ֆայլում են թախծոս, մասնուր, չհացած ժողովուրդ, միթե այս ամենի հետ հաշտվել, համա-կերպվել կարող ենք, միթե «դարձե-լենք ժողովուրդի բախիկներին» կարգախո-սով տոնախմբությունը անդեմ է նրանց վերջը: Այն զգացումը, որը դուրս է բոլոր երեխաների հասողու-թյունից:

ՀԱՍՏԻԿ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Վասիլյանի երկակի սանդղակները

⇒ 8 1895 թվականից սկսած, համի-դյան շարժերի ընթացքում, նա շատ մեծ արժեքի ձեռնարկեց՝ դաստիարակելով տեղի ունեցող վայրագությունները: Նա հայ տոնախմբության ֆինանսական եւ ֆաղափական օգնություն սրամարտեց: Նրա բազմաթիվ աշխատություններ (այդ թվում՝ «Հայ մահա-սակների անվանացանկ, Հայաստանի կոն-րաժների դաստիարակական աղյուսակ»[2], 1896), կազմակերպության տեղեկագրում տպագրված հոդվածներն, ինչպես նաեւ նրա նամակագրությունը եւ ուսումնասիրու-թյունները վկայում են հայ ժողովուրդի նկատմամբ այս եկեղեցականի սածած ջերմ գործի մա-սին: Հավասարի մնալով իր աշխարհիկ ա-վանդույթին՝ Oeuvre d'Orient-ը նույնիսկ 24-ին օժանդակության հիմնադրամ բացեց՝ օգնելու համար արցախցի հայ փախսա-կաններին եւ այնտեղ մի ֆանի առաքելու-թյուններ կատարեց[3]:

Պատրիարքը ողջագուրվում է Սեփի Տանն Կիլիկիո Արամ Ա կաթողիկոսի հետ, 2018 թ. Հոռնում Ա. Գրիգոր Նարեկացու բրոնզե մեծ արձանի բացման ժամանակ: Սեփին՝ Ամենայն հայոց հայրապետը:

Իսկ Ֆրանցիսկոս դաստիարակ

«Հռոմի Ֆրանցիսկոս դաստիարակը արժանացավ հիշատակության ունի, նա գիտի բոլոր հայ ե-րկրակորոններին իրենց անուններով: Երբ նա դեռ Բուենոս Այրեսի արքեպիսկոպոսն էր, խորհեց Մարիո Բերգոլիոն իր սաճարում տե-ղադրել էր Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հուշատախտակ: Նա Արգենտինայի հայ հա-մայնի հավասարի բարեկամն է եւ հիմնադրող հարաբե-րություններ ունի Բուենոս Այրեսի հայոց երկու՝ առաքելա-կան եւ կաթոլիկ առաջնորդների հետ: Նա լավատեսյակ է եկեղեցու ներքին գործերին թե՛ Էջմիածնի եւ թե՛ Ամբի-լիասի կաթոլիկոսարաններում, եւ աշխատում է սիեզե-րական մեծացման համար: Նա արդար եւ մարդասեր դաստիարակ է, կարեւորում է թափանցիկությունը, ցանկանում է բոլոր եկեղեցիների մեծացումը», - հիշեցնում է **Չավեն Եկավյանը**՝ Գալուստ Կյուլմենկյան հիմնադրամի հայ-կական բաժնի նախկին սնորհներն ու «Սուրբ Սիլվեստր» դաստիարակական ցեղանունի կոմանդորը՝ Լիբանանի եւ Սի-րիայի կաթոլիկ հայկական դպրոցներին Կյուլմենկյան հիմնադրամի կատարած օգնության առթիվ:

2015 թվականի ապրիլի 12-ը Երզնկայից եղավ Սուրբ Աթոռի եւ Հայ եկեղեցու հարաբերությունների դաստիարակ մեջ, երբ Սուրբ Պետրոս սաճարում երկու կաթոլիկոսների եւ Հայ Կաթոլիկ եկեղեցու Գրիգոր Պետրոս Ի հայրապետի ներկայությամբ սրվող մի հուզիչ դաստիարակ ժամանակ Հռոմի Ֆրանցիսկոս դաստիարակ իր ներածական խոսքում արտաբերեց «ֆանտորդ դարի ա-ռաջին ցեղասպանություն» խոսքը: Հայերի վաղեմի բա-րեկան արգենտինացի դաստիարակը 2016 թվականի հունիսին Հայաստան կատարած իր այցից հետո Հռոմ վերադառնա-լու ճանապարհին չի թաքցրել, որ ֆաջատեսյակ է Հայկա-կան հարցին՝ բոլոր մանրամասնություններով: «Ոչ մի դաստիարակ մինչ այժմ հայ ժողովուրդի հետ իր բարեկամության մեջ այսօր հեռուն չի գնացել», - ընդգծում է Ֆրանցիսկոսի կաթոլիկ հայերի Սուրբ Խաչ թեմի եպիսկոպոս սրբազան Եղիա Եղիայանը: Վերջինս սիրում է հիշեցնել, որ 2015 թվականին ֆաղափառաբեր սուրբ Գրիգոր Նարեկացու դաստիարակական եկեղեցու վարդապետ:

Նա եղավ նաեւ առաջին դաստիարակ ղեկավարը, որը խաղաղության կոչ արեց սեպտեմբերի 27-ին աղոթի ժամանակ: «Նրա՝ թուրքական կառավարությանը վե-րագրվող երեք ցեղասպանությունների (հայերի, ասորա-սիրիական-ֆաղդեական ժողովուրդների եւ Պոնտոսի հույների) դաստիարակները բորբոքեց Երրորդի զայրու-թը, որը նրա խոսքերը որակեց «կողմնակալ եւ անդա-ստի», իսկ դաստիարակական նույնիսկ (նվիրակ, դեպքում) կանչվեց Թուրքիայի արտոնմանախառնություն », - հի-շում է Շերա Տեսեյանը:

Նույնիսկ 1-ի Աղոթի վերջում, Ֆրանցիսկոսը կոչ էր արել դաստիարակները մարտերը Ղարաբաղում, բայց ձեռն-դրած մնաց հրադարակավ անվանել ազրեյան ու ազրե-սիայի ենթարկվածին: Մի ֆանի ամիս անց՝ 2021 թ. փետ-րվարի 8-ին, դիվանագիտական մարմինն ուղղված իր ե-լույթում, նա իր ցավը հայտնեց «Հարավային Կովկասի» ձգնաժամի համար՝ հստակ չնշելով Հայաստանը կամ Ադրբեյջանը: Հռոմի դաստիարակ ֆանիցս ասել է, որ արժան է զգում բոլոր սառադալներին: Մեկ զորեղ նշան եւս. աղ-րիլի 4-ին Ֆրանցիսկոսն իր ամենամյա ուղերձում Urbi et orbi, Սուրբ Չավենի կաթոլիկությամբ, կոչ արեց ազատե-լ ռազմագերիներին անբողջ աշխարհում, Ուկրաինայի ա-րեւելյան եւ Ղարաբաղում: Դա, անուշտ, շատ փչ է կամ անբավարար:

Ֆրանսերենից թարգմանեց ԱՐՄՈՆՅԱԿ ԳՐԻԳՈՐ-ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԸ Մխիթար, Ֆրանսիա

[1] Ֆրանսիական կազմակերպություն՝ հիմնադրված 1856 թ.: Աշխարհի 23 երկրներում աշակցում է Արեւելի փրկությանը՝ կրթության, առողջապահության եւ սոցիալական սաստնամ, փախսականների, մեղադրյալի եւ ժամանցության հարցերում: [2] Martyrologe armenien. Tableau officiel des massacres d'Arménie, dressé après enquetes (1896) [3] <https://rcf.fr/la-matinala/l-oeuvre-d-orient-lance-un-fonds-de-soutien-pour-les-armeniens-du-haut-karabakh>

ԳԵՂԱՍ ԲՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ

Նախընտրական օրերի թնջուկը

ՀՀ-ում խորհրդարանական արժանատիքը ընտրությունների անցկացումը ստանալուց հետո էլ լքել է ընթացում: Կարծես դրա առիթը չկա, քանզի մասնակից բոլոր ուժերի նախընտրական օրերի կառուցումը: Թվում է դեռի այդ կանխորոշված ժամանակահատվածի ընտրության հարցում էլ լուրջ փոփոխություններ չկան՝ արդար հարաբերությունների հաստատում, գործարար առողջ միջավայրի երաշխավորում, բիզնեսի վարման դյուրացում, ղեկավար արդարացի միջամտության բացառում ու համանման կարգի խոստումների ավելում: Սովորականից էլ լայն աշխատանքային շաղկապում է, որ մեր մարդկանց առաջադրված արդեն սահմանակետերի փորձ ունի եւ դժվար է այս ամենից գլուխ հանել, թացը չորից զանազանել, թնջուկը թարթել: Եվ հարցը՝ ի՞նչ անակնկալներ ստանալ առաջիկայում, հնչում է ինքնաբերաբար:

Առաջիններից մեկը ՀՀ ներդրումային միջավայրի բարելավումն է, կառուցողական հարցերի կարգադրումն է սպորտաֆուրիայի դերը, նրանց համար հայրենիքը դիտարկվում թե որդես շուկա, թե աղբյուր: Ավաղ, հասկալիքները չարաբացան, հասկալիքները նորոշյալ իշխանության արդարացի գործողությունների արդյունքում, դարձադարձ դրսևորվեցին հիմնադրուկ գնահատականների շեփոկ: Անցած երեք տարիների ընթացքում չիրականացվեց ղեկավարության հիմնասյուների հաստատումն ոչ մի ձեռնարկում, սնեստությունը մասնավոր ինքնաշարժի, խորացված իրավադատի համակարգի հանդեպ անվստահությունը: Տնեստավարական ու սնեստագիտական միջոց, որհանով որ այն կա, խոստացված հայկական «Դավիթ»-ներ կազմակերպել, երկրի կայացման ու-

ղիների առաջնահերթությունները նախանշել, որոնք մարզերում ստանդարտներ կառուցելուց անդին չանցան: Գյուղական համայնքների դարբերական փայլաման դայաններում մասամբ աշխուժության նշաններ ցույց սվեց վերանաշինող արդյունաբերությունը, թողարկելով անհասկանալի կաթ դարունակող մթերք, դանդաղ մթերք, կիլոգրամը մինչև 1000 դրամով առաջարկվող նրբահամ նրբերիկների արտադրում, երբ սեղական արտադրության մի կիլոգրամի գինը սասանվում է 3000-5000 դրամի միջոց:

Անիմաս է դնել, որ այսօրինակ միջոցներով ընթացան կայացման ու զարգացման ուղին ընտրած երկրները, որոնցից Հայաստանի հանրապետություն է ներկրվում ինչ ղեկավար, սկսած դանակադասառաքողից մինչև կենցաղի սեփական ու ժամանակակից սարավորումներ, դարձնի առումով էլ սոխ ու սխտրից մինչև կաթի փոշի ու խոր սառեցված մասեսակներ: Այս վիճակի դասախանասու ՀՀ բարձրագույն գործադիր մարմինը, որն է ՀՀ կառավարությունը, հայաստանյան հանրապետությունը որեւէ բացառություն չի օտար, ձախողումները բացատրելու փոխարեն արդարացումներ է փնտրում, չնկատելու է օտար կանգնած արդյունաբերական կառույցները վերագործարկելու, հայոցս բարեբեր հողերը մեկնելու, այլ իրողությունները կյանքի կոչելու իրենց իսկ սված խոստումները: 2018-ի ոգետության քաղաքում ասվեց, չէ՞, Վանաձորի «Քիմդրոմը» վերաշինակողները մասին, քանզի օդից դարաշանյութ է սացվում, որն օգտագործվում է գյուղընտրում, միայն թե՛ Վրաստանից ներմուծվելու արդյունքում: Կանգուն վիճակում է երեսնի էլեկտրական լամպերի գործարանը, որտեղ խոստացվում էր

նոր, խմայող ու երկարաժամկետ օգտագործման լուսատուների արտադրություն կազմակերպել: Պահանջարկ վայելող արտադրանք է, որը թանկ գնի դայաններում էլ ներմուծվում ու սղառվում է: Օրերս ընտրություններին մասնակցող մի ուժի հես հանդիման ընթացքում խոհանոցային կահույքի արտադրող ընկերության սեփականատերը դահանջում էր ներմուծվող կահույքի վրա բարձր մաքսատու սահմանել սեղական արտադրանքը իրացնելու նախապայման: Կարծես մեզանում դահանջ ու ցանկություն չկա որակյալ արտադրանքը նաեւ մասշտիբ գնով առաջարկելու գնորդի համակրանքին արժանանալու հարցում: Ըստ մի հարողման, որտեղ իրաւասակվում է մեղվաբույծների ազգային միավորումը, ՀՀ-ում մեղրի արտադրանքը կազմում է 1000 տոննա: Այստեղ տեղին է հիշել Ա. Էնեսեյի այն արտահայտությունը, թե մեղրի վերանալու հես կվերանա նաեւ մարդկությունը: Այն ահագանգ է Հայաստան ղեկավարության համար, քանզի արդեն առաջ երկրում կար 500000 մեղվաբույծ, հիմա սացվում է 50000 մեղվաբույծ: Բույսերի փոշոտում իրականացնող ժառանգ այս թռչունների նվազումը բերել է գյուղմեկաբույսերի ծավալների նվազման, որակական ու գնային զգալի սասանումների հանգեցման:

Ինչո՞ւ են այսչափ անգոր ու անօգնական դարձել, երբ ցուցանիչ է հռչակվում մեկ բնակչի հաւով սարեկան 4000 դոլար համախառն ներքին արդյունքը: Պարզադարձ աղբափ հոգեբանություն, քանզի միջին բնակչի հաւով օրը 10 դոլար արդյունքով որեւէ հիմնավոր խնդիր լուծել հնարավոր չէ: Դրանով ո՞չ կրթության հարցեր կլուծես, ո՞չ առողջադատության, չխոսելով առավել անհրաժեշտ անվստահային հարցերից: Հիմնադրման քաղաքից

հարեանների հես դասերազմող հրեից երկրում 1 բնակչի հաւով սարեկան 40000 դոլարի արդյունք է ստեղծվում, մեր սասանադատից: Անուշտ արդարացված է այս ղեկավարները գերժամանակակից հռչակելը, քանզի ռազմական, առողջադատական, կրթական, մշակութային ու մարզական ոլորտներին զուգահեռ այստեղ նաեւ գյուղատնտեսությունն է առաջնահերթ դիտարկվում: Կրոնական քաղաքապետը խոզի միս չաղաղող բնակչության սննդային առաջնահերթությունը լուծելու նախապայման երկրում 1 բնակչի հաւով սարեկան 80 կգ հավի միս է արտադրվում, երբ ՀՀ ցուցանիչը հազիվ 4 կգ է: Սակավադատ այս երկրի համար մի զավեսալի ցուցանիչ էլ հանդիմեցի. հրեից երկրում վերջին տարիներից յուրաքանչյուրում մինչև 350 հազար տոննա ստեղծվում է արտադրվում, որի մոտ 100 հազար տոննա Ռուսաստան է արտահանվում, մոտ 200 հազար տոննա՝ Եվրոպա: Հայաստանցիներս էլ ենք այդ բարիքից օգտվում, երբ մեր բարեբեր հողերը դարձադարձ չեն մշակվում, խոտանի են վերածվում:

Ուղղակի աղեցուցիչ է, որ Հայաստան երկրի առջոյա հրատարություններն ու հեռահար խնդիրները մոռացության մասնող իշխանությունները զբաղվում են երեսուրաստեղծ հարցերով, առկա թնջուկն էլ ավելի խնդրելով: Թե ուր կսանի այս վիճակը, հայցնի չէ:

31.05.2021թ.

Միանշանակ

Եթե անգամ զանգեզուրյան միջանցքի հորջորջվածի դիմաց թուրքերը մեզ Մասիսն ու Սիսն առաջարկեն, հայերիս դասախանքը ղեկ է միանշանակ **Սերժում ենք**-ը լինի:

ԳԵՂԱՍ ԲՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ
18.05.2021 թ.

⇒ 1 Նոնաձորը ժամանակին բնակեցվել էր Գեսաւեցից սեղահանված փախսականներով, որոնց ընդհանուր թիվը 300-400 է: Այս դահին գյուղում կա 120 բնակիչ. երեսուն տուն կառուցելով՝ ըստ ծագրի հեղինակների դասկերացումների՝ վերաբնակեցման ծագրով ես երկու հարյուր բնակիչ կավելանա: Գյուղի կյանքը կփոխվի. եթե այսօր դորոցում սովորում է քան աւակերս, աղա օտս օտսով երեխաների թիվը կավելանա եւ անհրաժեշտ կլինի նաեւ նոր ուսուցիչներ ընդունել աւխասանքի: Կյանքը գյուղում կաշխուժանա: Ծագրի հեռահար նախապես միայն սների կառուցումն ու վերաբնակեցումը չէ, այլեւ Նոնաձորի լիարժեք, աւխույժ կյանքի համար բավարար դայանների ստեղծումը: Ամեն ինչ արվելու է, որդեսգի մարդը մեծ ցանկություն ունենա դառնալ նոնաձորցի ու մոտադարձ արդի այնտեղ, քենացնել սահմանամերձ գյուղը:

Քանի որ Նոնաձորը ձանաչվել է սահմանամերձ բնակավայր, այդ կարգավիճակը հնարավորություն է օտար այնտեղ տարբեր գործունեություններ իրականացնել՝ ազատվելով հարկերից: Սա գրավիչ գործն է, բայց ոչ բավարար դայան, որդեսգի մարդիկ սեղափոխվեն Նոնաձոր՝ այնտեղ մոտակային բնակություն հաստատելու:

Ամենաբարդ խնդիրներից մեկը, որը ծագրի հեղինակները համայնքի հես ղեկ է ներկայացնեն կառավարությանը, ձանադարհներն են: 1990-ականներից մինչև մեր օրերն այնտեղ գրունային ձանադարհ է գործել, ղեկ է անցյալ տարի այն ասֆալտադատվել, սակայն դասերազմող խանգարեց:

Նախ ղեկ է հսակեցնել՝ այդտեղով երկաթգիծ է անցնելու, թե՛ ձանադարհ է լինելու: Եթե ձանադարհ է լինելու, ուրեմն այն ղեկ է ընդամենը ասֆալտադատվել. բայց քանի որ ձանադարհների առումով որոշակի հսակեցում չկա, մարդիկ անորոշադատ դասառաջով չգի-

Նոնաձորը՝ գրավիչ, ռազմավարական նշանակության բնակավայր

սեն իրենց հեսագա փայլեր: Սակայն մի բան հսակ է՝ Նոնաձորը ռազմավարական նշանակության բնակավայր է, եւ այնտեղ իրականացվող բնակարանաշինության, վերաբնակեցման ծագրը ՀՀ-ի համար ռազմավարական նշանակություն ունի:

Նոնաձորը Շուռնուկի նման հայ-արդեշտանակը սահմանի վրա չի գնվում, անմիջադատ թեմամու դիտակեցի սակ չէ. արդեշտանցիներից հեռու է երեք կմ: Գյուղի արոտավայրերը, հանդերը, նոնեմիների այգիները մասամբ գնվում են արդեշտանցիների դիտակեցի ներքո, ինչը գյուղատնտեսությանը, անասնադատությանը զբաղվելու դեղմում որոշակի վստակ կարող է ստեղծել:

Մեղրիի տարածաքաղաքի զարգացման բարեգործական հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ Արմեն Սաֆադեսոյանը, ներկայացնելով ծագրի կարեւորությունը, նշում է նաեւ խոչընդոտները. «Մեղրիի ղեկ է ամենօրյա ուշադրության կենտրոնում լինի: Ցավոք, վերջերս ոչ մի ղեկական ծագր այնտեղ

չի իրականացվել, ղեկությունից մեմ որեւէ ֆինասական աջակցություն չենք ակնկալել, ավելին՝ վերաբնակեցման ծագրի համար դիմել էին Հայաստանի ու Արցախի միգրացիոն ծառայություններին, սակայն նրանցից եւ ոչ մեկը որեւէ լուրջ դասախանք չի սվել մեզ:

Նրանց դիմել էին հեսեյալ խնդրով, որ եթե Արցախից կամ հարակից տարածքներից՝ Լաչինից, Քաւաթաղից, կան սեղահանված բազմանդամ ընտանիքներ, նրանց ուղղորդեն դեղմ մեր ծագրը: Նման համագործակցությանը հնարավոր կլինեւ սկսել այդ ընտանիքների ինեսգրման գործընթացը: Սակայն համարժեք արձագանք ղեկությունից չսացանք:

Բայց դա մեզ չի հուսահատեցնում: Մենք մի քանի կառուցադատող ընկերություններով ներդրումներ ենք արել՝ գիտակցելով, որ սա հայրենամեր գաղափար է, ու կարծում ենք նոր աջակցներ ու մասնակցներ ընթացքում էլ կներգրավվեն»:

Նոնաձորի վերաբնակեցման ծագրի գուգահեռ՝ այլ ձեռնարկումներ էլ կյանքի կկոչվեն: Օրինակ՝ գինի արտադրող ընկե-

րությունները հեսարված են բիզնես-ծագրերով: Նոնաձորը 150-200 հա չմշակվող այգներ ունի. գինի արտադրողներն առաջարկել են կոոդերաշիվ սնեստություն ստեղծել: Գյուղացիներն այսկերող նաեւ աւխասանք կունենան: Մի բարեբար էլ մինի-ֆուրսբոլի դաւս է ուզում կառուցել: Մտադրություն կա Նոնաձորում անցկացնել նոնա փառասոն: Գյուղը տուրիզմի զարգացման լուրջ ներուժ ունի. այստեղ կարելի է հրավիրել էֆուրիմի սիրահարներին՝ ավսոմեքենաներով բարձրանալու տարերը:

Նոնաձորի վերաբնակեցման ծագրում ներգրավվելու համար գործելու են որոշակի չափանիշներ: Ընտանիքները ղեկ է լինեն բազմանդամ՝ երեք-չորս երեխա ունեցող: Նորակառույց սները հանձնվելու են լիարժեք նորոգված ու կահավորված՝ անգամ վարագույրներով, սեխնիկայով, նաեւ 800 մն սնամերձ հողամասով:

Նոնաձորցիներն ղեկ է կաղվի այս հողի հես ու դասրաս լինի մոտակային բնակության: Տան սեփականության իրավունքը սրվելու է բնակվելուց տարր տարի հես միայն: Ընտանիքներին սրվելու է մեկ կով. գյուղն ունենալու է ընդհանուր ֆերմա: Յուրաքանչյուր երեխայի ծնունդով դայանավորված՝ հասկացվելու է ես մեկ խոտոր եղբերակոր կենդանի: Չափանիշները խիտ չեն, սակայն ղեկ է հսակ նախադրյալներ լինեն, որ տարր տարի հես կունենանք լիարժեք բնակեցված Նոնաձոր:

Ի դեղ, Նոնաձորում կարելի է նաեւ չրագործությանը զբաղվել. Մեղրիի թուգն անմահական է: Դե իսկ Նոնաձորի բերնող նոնեմիների ամենամեծ այգիներն են, որոնք, անկասկած, հիտսանչ են թե՛ ծաղկած ժամանակ, թե՛ դոտողներով ծանրաբերնված:

